

SINÄKÖ ARJEN AUTTAJA?

Lapsiperheet avun saajina Suurella Sydämellä
-vapaaehtoistyön palvelussa

Pinja Niemi

Jessica Sandén

Opinnäytetyö, syksy 2016

Diak, Helsinki

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonia ja kristillinen kasvatus

Terveysalan koulutusohjelma

Syrjäytymisvaarassa olevien

terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Niemi, Pinja & Sandén, Jessica.

Sinäkö arjen auttaja?

Lapsiperheet avun saajina Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelussa

Helsinki 2016, 85 sivua, 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonia ja kristillinen kasvatus, sosionomi (YAMK). Terveysalan koulutusohjelma, Syrjäytymisvaarassa olevien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, sosionomi (YAMK).

Opinnäytetyö käsittelee Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön lapsiperheille suunnatun palvelun toimivuutta ja sen haasteita. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaista apua lapsiperheet ovat saaneet Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kautta ja miten palvelua voitaisiin kehittää, jotta se pystyisi vastaamaan lapsiperheiden tarpeisiin. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeilla, jotka lähetettiin Webropol-palvelun kautta 55 Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun aluekoordinaattorille. Vastauksia saatiin takaisin 30. Kyselylomakkeista saatuja vastauksia täydennettiin kahdella aluekoordinaattoreille kasvokkain tehdyllä teemahaastattelulla. Kyselytutkimus ja haastattelut toteutettiin kevään 2016 aikana.

Vapaaehtoistyötä on tutkittu paljon, mutta lapsiperheisiin liittyviä vapaaehtoistyön tutkimuksia on tehty melko vähän. Suurella Sydämellä

-vapaaehtoistyön palvelun lapsiperheisiin liittyviä vapaaehtoistyön tutkimuksia ei ole tehty aikaisemmin. Tämänhetkisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa perheiden haasteet ovat moninaiset. Vapaaehtoistyöllä ja vertaistuellalla on korvaamaton merkitys lapsiperheille. Vapaaehtoistyön avulla voidaan täydentää kuntien tarjoamaa apua perheille.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että tällä hetkellä Suurella Sydämellä

-vapaaehtoistyön palvelun lapsiperheille suunnattu palvelu on melko suppeaa. Tarvetta olisi enemmän kuin siihen on pystytty vastaamaan. Aluekoordinaattoreiden palveluun käyttämä työaika oli suhteessa siihen, miten palvelu toimi paikkakunnalla. Aluekoordinaattoreiden oma työnkuva sekä mukana olevat yhteistyötahot vaikuttivat osaltaan siihen, minkälaista ja mille kohderyhmille vapaaehtoistyötä paikkakunnilla suunnattiin. Tutkimustulosten mukaan markkinointi sekä verkostoituminen kunnan eri tahojen kanssa edesauttavat palvelun tunnettavuutta ja käyttöön ottoa. Verkossa tapahtuvalle lapsiperheille suunnatulle vapaaehtoistyön palvelulle ja sen kehittämiseksi on tarvetta.

Tutkimus tehtiin kehittämistyönä Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön verkkopalveluille. Tutkimuksen yhteistyötahona tutkimusprosessin aikana toimi Suurella Sydämellä -palvelun pääkoordinaattori Ilkka Kalmanlehto sekä Tapio Pajunen Kirkkopalveluista.

Asiasanat: vapaaehtoistyö, vertaistuki, Suurella Sydämellä, lapsiperheiden palvelut

ABSTRACT

Niemi, Pinja & Sandén, Jessica.

Providing support in day-to-day life, could it be you?

Support for families with children through the "With a Big Heart" volunteer service.

Helsinki 2016, 85 pages, 3 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option: European Master in Diaconia and Christian Social Practice. Degree: Master of Social Services. Degree Programme in Social Services. Option: Promotion of the health and wellbeing of people in danger of marginalization. Degree: Master of Social Services.

This Master's thesis addresses the efficacy and challenges met by the support services for families offered by the "With a Big Heart" volunteer service. The aim of was to ascertain the form of help received by families from the volunteer service. Additionally, the aim was to identify how the service could be further developed to better face the challenges met by the families. The research was conducted using questionnaires, which were sent via Webropol to fifty-five area-coordinators. Thirty answers were received. The answers collected were then supplemented by conducting face-to-face theme interviews with two area-coordinators. The questionnaire and theme interviews were carried out in the spring of 2016.

Volunteer work has been widely researched. However, relatively little research has been conducted on volunteer work with families. Research on the support services for families offered by the "With a Big Heart" volunteer service have not been previously conducted. Families with children face a multitude of challenges in the society today. Volunteer work and peer-support can have an invaluable significance in the day-to-day lives of families. Volunteer services can be used to supplement municipal family services.

The results of show that the family services offered by the "With a Big Heart" volunteer service are in fact restrained. The need for services is larger than the ability of the service to meet them. The amount of working hours used by the area-coordinators, correlates directly with the success of the functioning of the service in the area. Additionally, the form of the offered service and the target group it was aimed at was affected by the job description of the area-coordinators as well as the municipal co-operators. According to the research results, the marketing of the service, along with networking with various municipal operators, increased awareness of the service and enabled its implementation. There is a need for developing and providing online support services for families.

The research was conducted as a developmental project for "the With a Big Heart" volunteer work online service. The research process was conducted in collaboration with the head-coordinator of the "With a Big Heart" service Ilkka Kalmanlehto as well as Tapio Pajunen from Church services.

Keywords: volunteer work, peer support, With a Big Heart, family services

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 SUURELLA SYDÄMELLÄ -VAPAAEHTOISTYÖN PALVELU	9
2.1 Suurella Sydämellä-vapaaehtoistyön lapsiperhepalvelun yhteistyötahot	10
2.2 Kunnan perhetyö	10
2.3 Muut tärkeimmät yhteistyötahot.....	12
3 LAPSIPERHEIDEN TILANNE YHTEISKUNNASSA	16
3.1 Syrjäytyminen	18
3.2 Syrjäytymisvaarassa olevien hyvinvoinnin edistäminen	19
4 VAPAAEHTOISTYÖ	19
4.1 Vapaaehtoistyön määritelmä	21
4.2 Vapaaehtoistyön periaatteet.....	22
4.1 Vapaaehtoisten motivaatio	23
4.2 Vertaistuki.....	25
4.3 Kansalaistoiminta	27
5 VAPAAEHTOISTYÖ KIRKOSSA	29
6 DIAKONIAITYÖ	31
7 KIRKON PERHETYÖ	34
8 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	35
9 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA TOTEUTUSTAPA	36
9.1 Kyselytutkimus	37
9.2 Teemahaastattelut.....	39
9.3 Aineiston analysointi.....	41
10 TUTKIMUKSEN TULOKSET	43
10.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot	44
10.2 Yhteistyötahot.....	45
10.3 Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön palvelun tämän hetkinen tilanne .	46

10.4 Lapsiperheet avunsaajina Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelussa	48
10.5 Lapsiperheisiin liittyvät vapaaehtoistyön palvelun tehtävät ja tarpeet....	49
10.6 Markkinointi ja palvelun tunnettavuuden lisääminen	53
11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	55
11.1 Tutkimustulosten tarkastelua.....	55
11.2 Jatkotutkimuksien aiheita	61
11.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	62
LÄHTEET.....	65
LIITE 1: Kyselylomake	70
LIITE 2:Haastattelurunko	83
LIITE 3: Suostumuslomake haastatteluun	85

1 JOHDANTO

Lapsiperheiden asema ja etenkin syrjäytymisvaarassa olevien lapsiperheiden tukeminen on tärkeä ja yhteiskunnallinen asia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan Suomessa on suuri joukko lapsia ja nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja nuoria on noin 65 000 ja määrä kasvaa joka vuosi tuhannella. Tällä hetkellä vallitseva taloustilanne kasvattaa entisestään syrjäytymisriskiä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010 i.a.) Tämän hetkinen yhteiskunnallinen tilanne ja lapsiperheiden syrjäytymisen lisääntyminen kasvattaa tarvetta kehittää lapsiperheille suunnattua vapaaehtoistyötä. Kolmannen sektorin toiminnalle on paikkansa kunnallisten palvelujen rinnalla ja ne pystyvät täydentämään toisiaan. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on myös usean seurakunnan toiminnallinen paino-pistealue.

Opinnäytetyömme keskeisenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää minkälaista palvelua Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyö tarjoaa tällä hetkellä lapsiperheille ja kartoittaa minkälaisia tarpeita lapsiperheiltä on tullut. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, kuinka palvelua voitaisiin kehittää toimivammaksi ja vastaamaan paremmin lapsiperheiden tarpeisiin. Toteutimme tutkimuksen lähettämällä sähköiset kyselylomakkeet eri paikkakuntien Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun aluekoordinaattoreille. Tämän lisäksi teimme kaksi haastattelua etukäteen valituille aluekoordinaattoreille. Nämä teemahaastattelut täydensivät kyselylomakkeista saamaamme tietoa.

Opinnäytetyömme yhteistyötahona tutkimusprosessin aikana toimi Suurella Sydämellä -palvelun pääkoordinaattori Ilkka Kalmanlehto sekä Tapio Pajunen Kirkkopalveluista.

2 SUURELLA SYDÄMELLÄ -VAPAAEHTOISTYÖN PALVELU

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyö on palvelu, joka toimii internetissä. Palvelun löytää internetistä osoitteesta vapaaehtoistyö.fi. Valtakunnallinen koordinoituvastuu siirtyi Kirkkopalvelut ry:lle lokakuussa 2014. Seurakunnat sekä kunnat maksavat palvelun käyttämisestä. Suurella Sydämellä -verkkopalvelu toimii tällä hetkellä 48 paikkakunnalla. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistoiminta sai alkunsa Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän diakoniakeskuksessa vuonna 2005, kun alettiin pohtimaan, miten verkkopalvelua voitaisiin hyödyntää vapaaehtoistöiden välittämisessä. Alkuperäisenä tarkoituksena oli innostaa erityisesti seurakunnasta etäänntyneitä nuoria aikuisia mukaan seurakuntien vapaaehtoiseen auttamisen. Hankkeen taustalla olivat havainnot ja tutkimustulokset siitä, että nuorilla aikuisilla on paljon halua auttaa. Alle 39-vuotiaista jopa kolmannes olisi valmis tekemään kirkon järjestämää auttamistyötä vapaaehtoisesti. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 165.)

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistoiminnan palvelun toiminta-ajatuksena on yhdistää verkossa auttajat ja avun tarvitsijat helposti ja nopeasti. Palvelun kautta voi tarkastella vapaaehtoistehtäviä omalla paikkakunnalla ja valita niistä itselle sopivan ilmoittautumalla sivuston kautta tehtävään. Tällä hetkellä toimintaa on 38 eri paikkakunnalla Suomessa. Palvelun kautta voi myös tarjoutua tekemään itselle sopivaa vapaaehtoistyötä, mikäli sivustolla ei ole sopivaa tehtävää. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistoiminnan palvelun käytössä ei vaadita kirkon jäsenyyttä. Suurella Sydämellä -palvelu auttaa myös vapaaehtoistoiminnan parissa toimivia organisaatioita verkostoitumaan ja yhdistämään voimavaransa.

Vapaaehtoistyössä vapaaehtoisten aktiivinen rekrytointi on tärkeää. Avoin yhteistyö on tuonut monia uusia mahdollisuuksia toiminnan esillä pitämiseen ja sitä kautta uusien vapaaehtoisten rekrytointiin. Järjestelmän kautta on otettu mukaan erilaisia vapaaehtoistoiminnan tehtäviä myös muilta kirkon ulkopuolella olevilta tahoilta. (Helin ym. 2010, 166–167.)

Ennen Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelua kirkolla ei ole ollut omaa vapaaehtoisen auttamisen valtakunnallista brändiä, jossa ei olla kiinnostuneita ihmisten rahoista, vaan vielä kalliimmasta eli ajasta. Suurella Sydämellä - vapaaehtoistyön palvelu elää ja muuttuu jatkuvasti uusien ideoiden mukana verkon ja sähköisen vuorovaikutuksen kasvaessa yhteiskunnassamme. Toiminnassa halutaan jatkossa kehittää auttamisen yhteisöllisyyttä netissä sekä arkielämässä. Monipuolisten palvelutehtävien kautta vapaaehtoistyöntekijät tavoittavat niitä seurakuntalaisia, joilla on avuntarvetta ja vähäisiä säännöllisiä yhteyksiä seurakuntaelämään. (Helin ym. 2010, 167–168.)

2.1 Suurella Sydämellä-vapaaehtoistyön lapsiperhepalvelun yhteistyötahot

Seuraavassa luvussa esittelemme Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperhepalveluiden tärkeimmät yhteistyötahot, joita ovat kunnan perhetyö, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti sekä Martat. Kunnan perhetyön esittelemme omassa luvussa.

2.2 Kunnan perhetyö

Perhetyö on sosiaalista ja yhteiskunnallista työtä ja sen tavoitteena on perhekohtaisesti ratkaista ihmisten arkielämän haastavia elämäntilanteita, ongelmia ja muutostarpeita. Perheen kannalta pienilläkin tukimuodoilla ja toimilla voi olla iso merkitys arjen jaksamisessa. Perhetyöhön kuuluu perheen tuen tarpeen tunnistaminen ja tarjoaminen ennen kuin ongelmat ovat kärjistyneet ja muuttuneet pysyviksi. (Järvinen ym. 2012, 15.)

Sosiaalihuoltolaki määrittelee perhetyön seuraavasti:

Perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi.

Perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 18. §).

Perhetyötä järjestetään eri kunnissa eri tavoin. Perhetyö on asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvoinnin tukemista. Sen tarkoituksena on perheen vuorovaikutuksen parantaminen, vanhempien tukeminen, voimavarojen vahvistaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Perhetyötä voidaan tehdä ennaltaehkäisevänä tai korjaavana työnä. Sitä tehdään yleisimmin sosiaalitoimen, neuvolan, koulun tai päivähoiton yhteydessä. Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu eikä se vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Perhetyö on kokonaisvaltaista, pitkäjänteistä ja suunnitelmallista toimintaa perheiden hyväksi. Perhetyö on matalan kynnyksen palvelua. Perheet voivat hakeutua itse palvelun piiriin ottamalla yhteyttä perhetyötä tekeviin sosiaaliohjaajiin. Perhetyöhön ohjataan perheitä myös muista palveluista kuten perheneuvolasta, neuvolasta tai varhaiskasvatuksen yksiköistä. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos i.a)

Kunnissa on ollut erilaisia projekteja ja hankkeita, joiden kautta on yritetty löytää uusia tapoja toimia ja kehittää työtä lasten ja perheiden peruspalveluissa. Perhekeskustoiminta on ollut yksi malli työskennellä perheiden kanssa. Perhekeskustoiminnassa on ollut lähtökohtana perhepalvelujen moniammatillisten verkostojen sekä kunnan, seurakuntien ja järjestöjen yhteistyö. Perhekeskustoiminnan kantavana ajatuksena on ollut perheiden itsensä ja ammattilaisten yhteistyö. (Kupiainen 2010, 9.)

Perhetyötä tehdään kunnissa, seurakunnissa, järjestöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä. Perhetyön toimintatavan muodot ja sisältö ovat hyvin kirjavia. Kunnissa perhetyötä tekevät muun muassa neuvolat, koulut, päiväkodit ja lastensuojelun sosiaalitoimi. (Kupiainen 2010, 7.) Perhetyö liittyy vahvasti moniammatilliseen yhteistyöhön ja sitä toteutetaan useiden ammattilaisten asiantuntijuutta hyväksi käyttäen. Perhetyön tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen. Perhetyön sisältö, kohdentuminen ja työmuodot vaihtelevat sen mukaan, minkä palvelusektorin alaisuudessa perhetyötä tehdään. (Järvinen, Lankinen, Veistilä & Virolainen 2012, 70–71.)

Perhetyö on työntekijän ammatillista ja tavoitteellista työskentelyä perheen tukemiseksi. Perhetyö muotoutuu sen mukaan, missä ja millaisissa tilanteissa sitä tehdään ja minkälaisiin tavoitteisiin sillä pyritään. (Järvinen ym. 2012, 12.)

Perhetyö on usein moniammatillista työtä, johon yhdistyy usean eri alan osaaminen ja taito. Perhetyössä kohteena ovat perheet ja niiden jäsenet: joko perheelle tehdään tai perheen kanssa tehdään jotain. Perhetyössä perheen kanssa työskennellään neuvomalla, auttamalla, kasvattamalla, aktivoimalla, tarjoamalla ja konsultoimalla. Perheen tilaa selvitetään, kerätään tietoja ja arvioidaan sen toimivuutta. Perhetyötä perustellaan lapsen edulla ja suurin osa perhetyöstä kohdistuu lapsiperheisiin ja keskeisenä asiakkaana on lapsi.

(Vuori & Nätkin 2007, 7-9.)

2.3 Muut tärkeimmät yhteistyötahot

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperhepalveluiden suurimpana yhteistyökumppanina toimii Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Paikallisyhdistyksiä on 555 ja ne toimivat ympäri Suomea. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on valtakunnallinen ja avoin kansalaisjärjestö, jonka päätehtävänä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestö. Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekee yhteistyötä koti- ja ulkomaisten järjestöjen, yhteisöjen sekä verkostojen kanssa. MLL kouluttaa ja välittää lapsiperheisiin tilapäistä lastenhoitoapua. Järjestö kouluttaa tukihenkilöitä pienten lasten perheisiin sekä kehittää yhdessä neuvoloiden kanssa uusia keinoja tukea vanhempia. Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahviloissa ja kerhoissa tarjotaan tekemistä niin lapsille kuin vanhemmille. Kylämummeille ja vaareille on kysyntää. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Toisena tärkeänä yhteistyötahona Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperhepalvelulla on Suomen Punainen Risti. Se on yksi Suomen suurimmista

kansalaisjärjestöistä. Suomen Punaisessa Ristissä työskentelee 40 000 vapaaehtoista ja yhteensä järjestöön kuuluu 86 000 jäsentä. Suomen Punaisella Ristillä on 100 000 säännöllistä lahjoittajaa ja 132 000 verenluovuttajaa. Toiminta on jaettu Suomessa 12 piiriin ja 500 paikallisosastoon, joissa vapaaehtoiset toimivat. Punaisen Risti tehtävänä on auttaa apua eniten tarvitsevia kotimaassa ja ulkomailla. Suomen Punaisessa Ristissä työskentelevät vapaaehtoiset auttavat kotimaassa onnettomuuksiin ja muihin kriisitilanteisiin joutuneita ihmisiä. Apua annetaan äkillisissä onnettomuustilanteissa, jotka ovat perheille tai yksilöille kohtuuttomia ja vaikeuttavat arjessa selviämistä. Suomen Punaisen Ristin toimintaan kuuluu myös turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanottoa, perheiden yhdistämistä, kotoutumisen tukemista sekä työtä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeuksien parantamiseksi. Suomen Punaisen Ristin näkyvimpiä toimintamuotoja ovat ensiapuryhmä- ja ystävätoiminta sekä erilaiset keräykset kuten Nälkäpäiväkeräys. (Suomen Punainen Risti i.a)

Suomen Punainen risti työllistää myös pitkäaikaistyöttömiä ja vaikeasti työllistyviä ihmisiä eri tavoin. Suurin pitkäaikaistyöttömien työllistäjä on Kontti-kierrätystavarataloketju, joka toimii 11 paikkakunnalla. Kontit tekevät myös alueellista yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa. Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisten tekemä työ tukee viranomaisten työtä. Suomen Punainen Risti tehtävänä on suojella haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, pyrkiä ehkäisemään syrjäytymistä ja edistää yhdenvertaisuutta. Huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen ovat oleellinen osa Suomen Punaisen Ristin kotimaan apua. Paikallisosastoissa kehitetään erilaisia toimintatapoja, joilla voidaan tukea syrjäytymisvaarassa olevia ihmisiä. (Suomen Punainen Risti i.a)

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperhepalveluilla on myös paljon yhteistyötä Marttojen kanssa. Martat on yli satavuotias kotitalousneuvontaa antava kansalaisjärjestö, joka edistää kotien ja perheiden hyvinvointia ja kotitalouden arvostusta. Järjestö on poliittisesti sitoutumaton. Marttayhdistyksiä ja toimintaryhmiä on yli 1200 ja niissä on yhteensä noin 47 000 jäsentä. Martat antaa jäsenilleen valmiuksia vaikuttaa omassa elinympäristössään ja yhteiskunnassa. Marttajärjestön on perustanut Lucina Hagman vuonna 1899 ja järjestön tarkoituksena oli sivistää kansaa naisten avulla. Marttaliitto on

keskusjärjestö, joka suunnittelee järjestön toimintaa ja julkaisee kotitalouksia varten ravitsemukseen, ruokaan, kodin talouteen, kodinhoitoon, ympäristöön ja puutarhanhoitoon liittyvää aineistoa. Marttaliiton jäseniä ovat marttapiirit, joissa järjestetään erilaisia kursseja ja opetusta järjestön jäsenille sekä ulkopuolisille. (Martat i.a.)

2.4 Aikaisemmat tutkimukset vapaaehtoistyöstä

Suurella Sydämellä-vapaaehtoistyön lapsiperheiden palveluihin liittyviä tutkimuksia tai raportteja ei ole aiemmin tehty. Vapaaehtoistyöhön liittyviä tutkimuksia ja opinnäytetöitä on tehty useita kymmeniä. Vapaaehtoistyötä on tutkittu eri ikäryhmissä, niin kirkon kuin järjestöjenkin parissa. Kirkon vapaaehtoistyötä on aiemmin tutkinut muun muassa Helsingin yliopiston kirkkososiologian dosentti Anne Birgitta Pessi (ent.Yeung), valtiotieteen tohtori Marianne Nylund ja HelsinkiMission kansalaistoiminnan johtaja ja Helsingin teologisen tiedekunnan tutkijatohtori Henrietta Grönlund. Edellä mainittujen henkilöiden tekemien tutkimuksien mukaan vapaaehtoistyöllä on suuri mahdollisuus ja rooli edistää kansalaisyhteiskuntaa ja yhteisöllisyyttä hyvällä tavalla. Vapaaehtoistyöstä on tehty useita tutkimuksia eri ikäryhmissä. Vapaaehtoistyötä on tutkittu eri näkökulmista liittyen muun muassa vapaaehtoistyön vaikutukseen vapaaehtoisten elämässä sekä vapaaehtoisten motiiveihin tehdä vapaaehtoistyötä.

HelsinkiMissio ja Lastensuojelukeskusliitto ovat toteuttaneet hankkeen nimeltä: Pelastakaa sukupolvi - Vapaaehtoistoiminta lapsiperheiden tukena, Perheiden, ammattilaisten ja vapaaehtoisten kokemukset. Hankkeen tulokset pohjautuvat kahteen kyselytutkimukseen sekä laadulliseen haastatteluihin perustuvaan tutkimukseen, jossa kartoitettiin vapaaehtoisavun vaikutuksia.

HelsinkiMission ja Lastensuojelun keskusliiton marraskuussa 2014 teettämässä kyselytutkimuksessa selvitettiin suomalaisten lapsiperheiden avun tarvetta ja avun saamista. Tutkimuksen vastaajajoukko (n=1065) edustaa suomalaisia lapsiperheitä. Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että julkiselle sektorille kuuluvista

palveluista kotikunta on ehdottomasti mieluisampi palveluntuottaja kuin yritys. Seurakuntia ja jossain määrin myös järjestöjä pidetään ennen muuta inhimillisinä, arvoiltaan kestävinä, kunnioitettavina ja helposti lähestyttävänä. Eniten apua saadaan julkisen sektorin lisäksi omilta läheisverkostoilta. Tämä korostaa tilanteen hankaluutta niillä, jotka ovat yksin. Lähes puolet vastanneista kokee, että vanhemmuuteen on vaikeaa saada tukea. Useissa erilaisissa avun tarpeissa peräti kolmannes vastanneista pitää vapaaehtoisten antamaa apua ja tukea parhaana vaihtoehtona. Tutkimustulosten mukaan erityisinä haasteina koettiin lähiverkostojen puute sekä monimutkaiseksi ja hitaaksi koetut palvelujen hakeminen ja saaminen. (Grönlund 2015, 10–11.)

HelsinkiMissio teetti maaliskuussa 2015 yhdessä kansalaisareenan ja kirkkohallituksen kanssa kyselytutkimuksen vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista. Tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten halukkuutta toimia toistensa tukena ja apuna vapaaehtoistoiminnassa. Tutkimuksen vastaajajoukko (n=1026) edustaa yli 15- vuotiasta suomalaista aikuisväestöä. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että vapaaehtoistoiminnan hyvinvointivaikutukset ovat laajat vapaaehtoisille, apua saavalle ja yhteiskunnalle. Vapaaehtoistoiminnan luonne ja hyvinvointivaikutukset poikkeavat ammattiavusta ja voivat myös ennaltaehkäistä ammattiavun tarvetta. Suomalaisista joka kolmas osallistuu vapaaehtoistointaan. Yli 300 000 suomalaista tekee vapaaehtoistyötä lasten ja nuorten parissa. Yli puolet heistä, jotka eivät osallistu tällä hetkellä vapaaehtoistointaan, olisivat halukkaita osallistumaan, jos heitä vain pyydetäisiin mukaan. 25–49-vuotiaista noin kaksi kolmesta osallistuisi sanomansa mukaan vapaaehtoistointaan, jos heitä pyydetäisiin. (Grönlund 2015, 22–23.)

HelsinkiMissio on kehittänyt äiti- ja isämentoroinnin vapaaehtoistoiminnan mallin, jossa järjestön perheiden tueksi organisoima vapaaehtoistuki on integroitu julkisen sektorin palvelujärjestelmään. HelsinkiMission tekemässä laadullisessa haastattelu- tutkimuksessa on kartoitettu äiti- ja isämentoritoiminnan kokemuksia ja vaikutuksia perheiden hyvinvointiin. Tutkimustulosten mukaan mentoritoiminta on vähentänyt sosiaalisen ja emotionaalisen yksinäisyyden kokemusta sekä edistänyt vanhempien omaa toimijuutta. Mentoritoiminta on helpottanut koko

perheen tilannetta ja auttanut työntekijöitä rajaamaan ammatillista apua ja vähentämään sen tarvetta. Vapaaehtoiset ovat kokeneet saaneensa mentoritoiminnassa vastavuoroisen suhteen. Kaupungin työntekijöiden näkökulmasta mentoroinnissa on toimivaa muun muassa järjestön ja kaupungin työntekijöiden selkeät roolit, ammattitaidolla tehty asiakkaiden ja vapaaehtoisten yhdistäminen, sekä kaupungin työntekijöiden saama koulutus toimintaan. (Falk 2015, 32–33.)

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelua on tutkinut aikaisemmin Sanna Lehtisaari. Lehtisaaren opinnäytetyön keskeisinä tavoitteina oli tutkia miten Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön konsepti toimii ja millaisin asentein vapaaehtoistyötä diakonian kentällä tehdään. Tavoitteena oli myös saada selville mikä vapaaehtoistyön asema on Suomen kirkossa tällä hetkellä. Tutkimuksen tulokset osoittivat vapaaehtoistyön konseptin ongelmakohdat järjestäjien kannalta, samoin kuin vapaaehtoisten kehitysehdotukset Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön järjestämisestä käytännössä. Organisoitu ja laaja-alainen seurakunnan vapaaehtoistyö edellyttää tarpeeksi työvoimaa sitä koordinoimaan. Toiminnan järjestäjät ja vapaaehtoiset tarvitsevat molemmat ohjausta omassa toiminnassaan. Kokonaisuudessaan Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyö oli saanut positiivista palautetta niin työntekijäkunnalta kuin vapaaehtoisiltakin. Tutkimustulosten mukaan vapaaehtoisten kannalta Internet -perusteinen toiminta mahdollistaa helpon tavan auttaa lähimmäisiä itselle sopivalla tavalla. Toiminta on lisännyt yhteistyötä paitsi kirkon sisäisten toimijoiden ja työmuotojen välillä, mutta myös paikkakuntien muiden vapaaehtoistoiminnan järjestäjien kanssa. Osalla Suurella Sydämellä -paikkakunnista kaikki vapaaehtoistoimijat ovat mukana yhteisessä konseptissa tuottaen vapaaehtoistyöpaikkoja sivuille. Toisilla paikkakunnilla taas Suurella Sydämellä -brändi on linjattu nimenomaan seurakunnan tehtäviin.

3 LAPSIPERHEIDEN TILANNE YHTEISKUNNASSA

Suomessa pidettiin eduskuntavaalit keväällä 2015. Jo tammikuussa kirkkohallitus oli tehnyt linjauksen kirkon esityksistä tulevaan hallitusohjelmaan. Kirkon esityksessä nostettiin esiin lapsiperheiden köyhyden vähentäminen ja pienten lasten perheiden erityinen tukeminen kriisitilanteissa. Huolta herätti kasvaneiden tuloerojen vaikutus lasten eriarvoistumiseen ja syrjäytymiseen ja tämän ehkäisemiseksi kirkko edellytti hallitukselta erityisiä toimenpiteitä. Kirkko otti kantaa myös vapaaehtoistoiminnan edellytysten turvaamiseen sekä alueellisen erilaistumisen aiheuttamiin haasteisiin Suomessa. (Hallitusohjelmaesitykset 2015.)

Tämän päivän yhteiskunnassa palkkatyö ja perhe sekä opiskelu ja erilaiset kulutuksen muodot ovat ihmisten välisen yhteisyyden tärkeimpiä asioita. Samalla ne ovat myös tärkeitä siteitä yksilön ja yhteiskunnan välillä. Piersonin mukaan polarisoitumisen, eli kahtia jakautumisen hyväosaisiin ja huono-osaisiin, voidaan nähdä johtuvan monista eri tekijöistä, muun muassa yhteiskunnallisista muutoksista, jotka korostavat kilpailua ja korkeaa koulutusta. Muutokset aiheuttavat epätasa-arvoa, sillä kasvavat vaatimukset sulkevat osan nuorista yhteiskunnan ulkopuolelle. (Pierson 2009, 94).

Perheiden henkiset, sosiaaliset ja taloudelliset resurssit jakautuvat epätasaisesti. Suurin osa suomalaisista perheistä voi hyvin, mutta eivät kaikki. Yhteiskunnan polarisoitumisen myötä köyhien perheiden määrä lisääntyy. Taloudellinen niukkuus aiheuttaa perheen ilmapiirin heikkenemistä ja aiheuttaa vanhemmille huolia, masentuneisuutta ja itseluottamuksen menettämistä. Varhaislapsuudessa koettu pitkäkestoinen köyhyys vaikuttaa kielteisesti lasten kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen. (Kupiainen 2010, 7.)

Tällä hetkellä syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja nuoria on noin 65 000 ja määrä kasvaa joka vuosi tuhannella. Tällä hetkellä vallitseva taloustilanne kasvattaa entisestään syrjäytymisriskiä. Osa lapsista joutuu elämään jo sikiökaudelta alkaen terveyttä heikentävissä olosuhteissa ja heillä on

riski joutua syrjäytymisen kierteeseen. Aikuisiässä näkyvät sosioekonomiset terveyserot juontavat juurensa usein lapsuus- ja nuoruusaikaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. i.a.)

Tämän hetkisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa perheiden haasteet ovat moninaiset. Perheille tuovat haasteita tänä päivänä monenlaiset seikat: perherakenteet ovat monimutkaistuneet, avio- ja avoerot ovat lisääntyneet, ja uusperheiden ja yksinhuoltajien määrä on kasvanut. Esimerkiksi yksinhuoltajia on tätä nykyä noin 20 % perheistä (Tilastokeskus 2015). Monet vanhemmat ja perheet ovat haasteidensa kanssa hyvin yksin. Isovanhemmat asuvat usein kaukana, eikä arjen auttajaverkostoa ole välttämättä lähellä lainkaan. Vapaaehtoistyöllä ja vertaistuellalla on korvaamaton merkitys lapsiperheille. Vapaaehtoistyön avulla voidaan täydentää kuntien tarjoamaa apua perheille.

3.1 Syrjäytyminen

Kun syrjäytymistä tarkastellaan yksilötasolla, viitataan yksittäisen ihmisen kohdalla ilmeneviin sosiaalisiin ongelmiin ja niiden kasaantumiseen. Samassa yhteydessä saatetaan puhua myös moniongelmaisuudesta tai huono-osaisuudesta. Mitä useammalla ulottuvuudella yksilöllä on ongelmia, sitä syrjäytyneempi hänen on katsottu olevan. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 128–129.)

Vanhempien huono-osaisuus heijastuu lasten hyvinvointiin pitkällä aikavälillä. Huono-osaisuus voi siirtyä sukupolvelta toiselle, esimerkiksi pitkäaikaisten toimeentulovaikeuksien vuoksi. Puhutaan ylisukupolvisuudesta. Taloudellisesta huono-osaisuudesta puhuttaessa voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita. Siihen liittyy ulkopuolisuus ja syrjäytyminen. Köyhyyden lisäksi voidaan puhua terveydellisestä, sosiaalisesta ja koulutuksellisesta huono-osaisuudesta sekä työelämän ulkopuolisuudesta. Usein, jos ihmisellä on huono-osaisuutta yhdellä osa-alueella, niin huono-osaisuus laajenee myös muille elämän alueille. Lapsuuden perheen olosuhteet luovat perustan myöhemmälle hyvinvoinnille. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2010 i.a)

3.2 Syrjäytymisvaarassa olevien hyvinvoinnin edistäminen

Syrjäytymisen ehkäisyssä tulisi kiinnittää huomiota lapsen kasvu- ja kehitysympäristöön ja niitä tulisi tukea. Perhe on lapsen ympäristöstä tärkein, mutta merkityksellisiä ovat myös varhaiskasvatus, koulu ja erilaiset vapaa-ajan ympäristöt. Näitä lapsen kehitysympäristöjä tulisi tukea. Painopiste on parin viime vuosikymmenen aikana siirtynyt erityistason palveluihin ja samalla terveyttä ja hyvinvointia edistäviä ja ennalta ehkäiseviä palveluita on supistettu. Palveluita on kehitettävä niin, että lapsiperheet saavat tarvitsemansa avun ja tuen luonnollisessa ympäristössään. Neuvola on hyvä esimerkki palvelusta, joka tavoittaa lähes kaikki lapsiperheet. Arjessa saatavan tuen ja avun merkitys on lapsiperheille suuri. Lapsiperheiden kotiin suunnatut palvelut, kuten kodinhoitopalvelut ja perhetyön varhainen tuki, ovat tärkeitä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. i.a.)

Huono-osaisuutta voidaan torjua sosiaaliturvan ja palveluiden avulla, yhteisöllisyydellä sekä osallisuudella ja vaikuttamisella. Suomalainen tulkinta syrjäytymisestä pitää sisällään ajatuksen, että syrjäytymisessä on kyse yksilön ja yhteiskunnan välisten siteiden heikkenemisestä. (Hyväri, 2015.) Vapaaehtoistoiminnan hyödyntäminen konkreettisenä osana syrjäytymisen ehkäisyä on ajankohtainen aihe työikäisillä, mutta erityisesti nuorilla (Grönlund & Pessi 2008, 128).

4 VAPAAEHTOISTYÖ

Vuonna 2015 julkaistussa vapaaehtoistutkimuksessa kartoitettiin suomalaisten kansalaisaktiivisuutta. Tutkimuksen mukaan suomalaisista joka kolmas kertoi tehneensä vapaaehtoistyötä. Aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna vapaaehtoisten osuus oli vähentynyt hieman, mutta vapaaehtoisten tekemä tuntimäärä oli kasvanut. Eniten vapaaehtoisia toimi lasten ja nuorison, senioreiden sekä liikunnan ja urheilun parissa, noin 350 000 henkilöä kussakin. Yli sata tuhatta suomalaista teki vapaaehtoistyötä myös asukastoiminnan, kulttuurin ja taiteen sekä sosiaali- ja terveysalan parissa. (Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015 i.a.)

Suomen evankelis-luterilaisten seurakuntien vapaaehtoistoiminnassa oli vuonna 2015 mukana 95 000 henkilöä. Vapaaehtoistehtävissä yleisin toimintamuoto on auttaminen, jota tutkimuksen tulosten mukaan on tehnyt lähes puolet eli 42 % vapaaehtoistyöhön osallistuneista suomalaisista. Myös monien muiden tehtävien parissa tehtiin vapaaehtoistyötä, mutta auttaminen oli toimintamuoto, johon suurin osa eri-ikäisten suomalaisten vapaaehtoistyöpanoksesta kohdistuu. (Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015 i.a.)

Vapaaehtoistyön aktiivisuudessa ja tasossa Suomi edustaa Euroopan mittakaavassa hyvää keskitasoa, myös eri kirkkojen piirissä vapaaehtoistyöllä on vahva asema (Yeung 2004, 89–91). Vapaaehtoistyö liitetään vahvasti yhteen tasa-arvo korostavien kulttuuristen arvojen kanssa ja sillä on yhteisesti jaettu asema ja rooli yhteiskunnassamme (Grönlund 2012, 8-9).

Yhteiskunnallinen asema tai varallisuus ei määrittele sitä, kuka voi osallistua vapaaehtois- ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallinen huono-osaisuus ei välttämättä ole este osallistumiselle. (Nylund & Yeung 2005, 27.)

4.1 Vapaaehtoistyön määritelmä

Vapaaehtoistyön käsite ymmärretään usein yksilöiden tai ryhmien konkreettiseksi toiminnaksi ja vapaaehtoistoiminta taas tätä toimintaa organisoivien järjestöjen toiminnaksi. Vapaaehtoistyö on sosiaaliyhteiskunnallista toimintaa, jonka vastakohtana on valtion ja muiden julkisten viranomaisten toiminta. Vapaaehtoistyö on läheisessä suhteessa kolmannen sektorin käsitteeseen. Kolmannen sektorin käsitettä käytetään kuvaamaan yhdistysten ja järjestöjen toimintaa. (Eskola & Kurki 2001, 16.)

Vapaaehtoistyö on melko hankala käsite. Vapaaehtoistyö sisältää sekä positiivisen että negatiivisen sävyn, joka kuulijan korvassa särähtää. Vapaaehtoistyöhän on pohjimmiltaan palkatonta, vapaasta tahdosta kumpuavaa toimintaa, jonka taloudellinen arvo on pohjalukemissa ja jonka tekijä ei monissa yhteyksissä saa ansaitsemaansa huomiota tai arvostusta. Vapaaehtoistyön ja auttamisen suosio on kuitenkin viime vuosina kasvanut. Yksilökeskeisellä aikakaudellakin ihmiset muodostavat ryhmiä ja verkostoituvat aktiivisesti. Ihmisten asenteissa korostuvat yhteisöllisyys, velvollisuudet muita kohtaan ja yhteinen hyvä, samalla kun suomalaisten luottamus yhteiskunnan hyvinvointipalveluihin vähenee. (Malkavaara & Yeung 2007, 54.)

Ram A. Cnaan ja Toni Cascion (1999, 3-7) mukaan vapaaehtoiset eroavat palkatusta henkilökunnasta kymmenellä tavalla. Ensimmäinen ero on, ettei vapaaehtoisille makseta tai heille maksetaan hyvin vähän työstään. Vapaaehtoisia sitoo organisaatioon moraali- ja tunneside, kun palkatulla henkilöstöllä on välineellinen side. Vapaaehtoistyö on päänsääntöisesti osaaikaista, yleensä vain muutama tunti viikossa ja tekevät vapaaehtoistöitä useammassa organisaatiossa. Heidät palkataan yleensä vähemmän virallisesti ja ovat myös työntekijöitä vähemmän riippuvaisia vapaaehtoistyöorganisaation palkitsemisjärjestelmästä. Vapaaehtoistyöntekijät saattavat myös olla vähemmän sitoutuneita organisaation tavoitteisiin ja arvoihin. Kuitenkin sitoutumiseen vaikuttavat vapaaehtoisen tausta, vapaaehtoisen sisäinen motivaatio ja vapaaehtoistyöstä saadut palkkiot. Sitoutuneimpia vapaaehtoiset ovat, kun saavat auttaa itsensä kaltaisia, heillä on korkea motivaatio ja heidät on

otettu organisaatiossa henkilökohtaisesti vastaa, vapaaehtoisia johdetaan hyvin, heille on tarjottu koulutusta ja he saavat kiitosta. (Cnaan ja Cascio 1999, 12-13.)

Yhteiskunnallisten muutosten eri vaiheissa on vapaaehtoistyöstä käytetty erilaisia nimityksiä kuten hyväntekeväisyys, vapaa huoltotyö, armeliaisuus, ja talkootyö. Viimeisten vuosikymmenten ajan vapaaehtoistoiminnan ilmiöstä on käytetty käsitteitä vapaaehtoisuus, vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö. Tämä toiminta on useimmiten organisoitu jonkun tahon avustuksella. (Nylund & Yeung 2005, 14–15.)

4.2 Vapaaehtoistyön periaatteet

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (2005, 16–17) on tuottanut järjestöjen ja seurakuntien käyttöön vapaaehtoistyön koulutusaineiston, joka sisältää vapaaehtoistoiminnan periaatteet. Vapaaehtoistoiminnan periaatteita ovat tasa-arvoisuus, vastavuoroisuus, puolueettomuus ja suvaitsevaisuus. Vapaaehtoisuus on toimintaa, jonka lähtökohtana ovat ensisijaisesti autettavan tarpeet.

Vapaaehtoisia sitoo vaitiolovelvollisuus ja vapaaehtoistyö on luottamuksellista toimintaa. Toimintaan osallistuvien osapuolten välinen luottamus, yhteistyö ja toimintaan sitoutumisen periaatteet mahdollistavat vapaaehtoistyön onnistumisen ja positiivisen kokemuksen osallistujille. Vapaaehtoinen on luotettava toimija, joka toimii yhteisten sopimusten mukaisesti. Vapaaehtoistoiminnan periaatteisiin kuuluu, että vapaaehtoisella on oikeus saada vapaaehtoistyössä toimiessaan perehdytystä, ohjausta ja tukea. Vastuu vapaaehtoisen toiminnasta on aina sillä organisaatiolla, jossa vapaaehtoinen toimii. (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2005, 16–17.)

Vapaaehtoiselta ei edellytä erityisosaamista vaan omana itsenään oleminen riittää. Vapaaehtoistyön perustehtävien tulee olla sosiaalialan ja terveysturvan järjestöissä luonteeltaan sen kaltaisia, että tehtäviin ei sisälly ammatillisuuden

vaatimusta, ja ne soveltuvat toteutettavaksi vapaaehtoistyön voimin. (Mykkänen-Hänninen 2007, 5.)

4.1 Vapaaehtoisten motivaatio

Motivaation merkitys vapaaehtoistyössä ja vapaaehtoisten rekrytoimisessa on merkittävä. Sen merkitys korostuu erityisesti, kun halutaan kehittää vapaaehtoistyötä. Nylundin & Yeungin (2005, 83) mukaan motivaatio muodostaa vapaaehtoistoiminnan kivijalan. Henkilökohtainen motivaatio on vapaaehtoistyön toteutumisen ja jatkuvuuden ydinasia, sekä teoreettisen tutkimuksen että käytännön elämän kannalta. (Nylund & Yeung 2005, 83.)

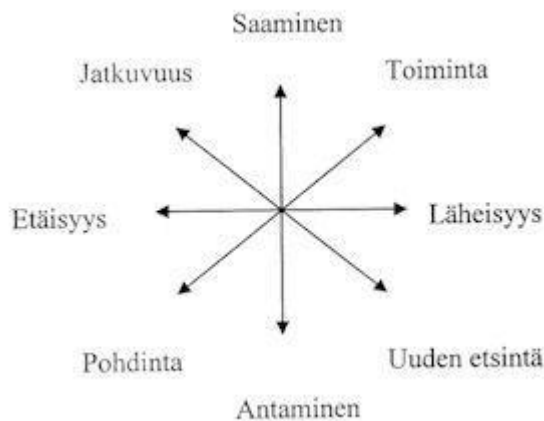
Suomalaiset pitävät auttamista erittäin tärkeänä. Kilpailukyky-yhteiskunnan aika ei ole tehnyt ihmisistä ”susia” toisilleen, vaan toisten ihmisten auttaminen koetaan tärkeäksi ja myös muiden ihmisten ja valtion toivottaisiin auttavan enemmän. Auttamiseen motivoidutaan erityisesti myönteisyydestä kumpuavista ja periaatteellisista syistä. Auttaminen koetaan henkisesti hyvin palkitsevaksi, mutta lähes kaikki suomalaiset kokevat myös, että heidän arvonsa kannustavat heitä auttamaan. (Pessi & Oravasaari 2011, 85.)

Oman perheen auttaminen on sosiaalinen normi, mutta melkein kaikki ovat myös valmiita auttamaan omaa lähipiiriään. Erityisen valmiita ollaan auttamaan ystäviä ja sukulaisia, mutta jopa yllättävän paljon autettaisiin myös naapureita. Vaikka lähipiiri on tärkein, silti suuri osa suomalaisista on myös hyvin valmiita auttamaan ihmisiä ylipäätään. (Pessi & Oravasaari 2011, 85.)

Anne Birgitta Yeung (2005) on tutkinut eri-ikäisiä vapaaehtoisia ja heidän motiivejaan osallistua vapaaehtoistyöhön. Yeungin mielestä vapaaehtoistyöntekijän motiiveilla on keskeinen vaikutus vapaaehtoistyön aloittamiseen ja jatkamiseen. Yeung on kehittänyt motiivitutkimuksen välineeksi timanttimalin, jonka taustalla on hänen tekemänsä väitöstutkimus. Yeungin tutkimuksen tavoitteena oli pyrkimys ymmärtää vapaaehtoistoimijoiden

motivaatiota kokemuksen ja toiminnan yksilöllisistä merkityksistä käsin. (Yeung 2005, 104-105.)

Timanttimalin (Kuvio 1) neljä ulottuvuutta: 1) antaminen-saaminen, 2) läheisyys-etäisyys, 3) uuden etsintä-jatkuvuus sekä 4) toiminta-pohdinta. Yeung kuvaa näitä erilaisia osallistumisen motiiveja kahdeksankulmaisena timanttina. (Yeung 2005, 107-109.)

Kuvio 1. Vapaaehtoisuuden motivaation timanttimali. (Yeung 2005,107)

Yeungin mukaan vapaaehtoisuus on useimmiten muille antamista ja siinä toimitaan yhteisen hyvän nimissä ja huolehditaan muista. Monia vapaaehtoisia motivoi halu auttaa muita. Vapaaehtoinen saa kuitenkin myös itse osallistumisestaan erilaisia asioita muun muassa henkilökohtaista hyvinvointia, hyvää mieltä ja mahdollisuuden toteuttaa itseään. Itse toiminta voi olla myös houkuttaa vapaaehtoisia vapaaehtoistyön pariin. Toisaalta taustalla voivat olla vapaaehtoisen omat arvot, elämäkatsomus ja tahto toimia. Oman ja muiden elämän pohtiminen voi olla yksi syy, joka motivoi vapaaehtoisena toimimiseen. Vapaaehtoisena toimiminen merkitsee useimmiten vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa ja vapaaehtoistyön parissa vapaaehtoinen tapaa uusia ihmisiä ja tulee samalla osaksi jotakin ryhmää tai yhteisöä. Sosiaaliset suhteet voivat olla osallistumista motivoiva tekijä, mutta toisaalta vapaaehtoisuus voi tarjota vapaaehtoiselle myös etäisyyttä omaan elämään. Aihepiirin tuttuus voi olla monille vapaaehtoisille motiivi osallistua vapaaehtoistoimintaan. Uusiin asioihin

tutustuminen ja erilaisten asioiden oppiminen saattavat myös motivoida vapaaehtoistyön tekemiseen. (Yeung 2005, 109–125.)

Marianne Nylundin mukaan ihmiset, jotka ovat käyneet läpi omassa elämässään kriisejä, ovat usein halukkaita antamaan aikaansa vapaaehtoistyössä toimimiseen. Omien elämänkokemusten kautta vapaaehtoisten on helpompi ymmärtää autettavien kokemuksia. (Nylund 2000, 136.)

Motivaatio pysyy yllä sellaisessa kansalaistoiminnassa, joka on palkitsevaa, mielekästä, mieluista, tavoitteellista, tärkeää, joka tyydyttää pätemisen tarvetta ja vaikuttamisen halua ja jossa oppii koko ajan uutta. Toiminnan pitää tarjota elämyksiä ja haasteita ja sen pitää osata uudistua koko ajan. Toiminnasta pitää pystyä nauttimaan eikä se saa olla vain kasa velvoitteita. Motivaatioperustan säilyminen kansalaistoiminnassa vaatii toiminnan suunnittelua ja organisointia (johtaminen), mahdollisuutta oppia uusia asioita (koulutus), kannustamista ja kiittämistä (palkitseminen) ja näiden edellä mainittujen lisäksi riittävästi miellyttävää yhdessäoloa (ilo). (Harju 2003, 42.)

4.2 Vertaistuki

Erilaisten vertaisryhmien ja – verkostojen lukumäärä on lisääntynyt Suomessa sosiaali- ja terveysalalla erityisesti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vertaistoiminnan kasvu kertoo, että ihmisillä on tarve jakaa kokemuksiaan ja saada tietoa samankaltaisessa elämäntilanteessa olevilta. (Nylund 2005, 195.)

Vertaistoiminnan tarve ja kysyntä ovat kasvaneet elämän monimutkaistuessa ja epävarmuuden lisääntyessä. Vertaistoiminnan kautta haetaan ajatustenvaihtoa sekä mielekästä tekemistä, identiteettiä ja itsensä toteuttamisen muotoja, ja näin se vahvistaa sosiaalista pääomaa. Luottamus, vastavuoroisuus ja verkostot suojaavat yksilöä elämän valinnoissa ja vastoinkäymisissä. (Kuuskoski 2003, 36.)

Yhteisten kokemusten jakaminen, vertaistuki, on ikäikäistä. Se on olennainen osa ihmisten jokapäiväistä elämää ja kanssakäymistä. Perheet ja naapurustot ovat olleet keskeisiä vertaistuen areenoita. Vertaistoiminnassa korostuu arjen arvostus. Ryhmässä saatu ahaa-elämys, käytännön vinkki tai vahva tunnekokemus ovat tavallisen oloisia, mutta merkittäviä juuri ihmisen jokapäiväisessä elämässä. Sankaruutta on selviytyminen oman elämän pienistä ja suurista arkisista asioista. Kokemusten jakaminen on elämän kantava vahva voima, kuin loimi kirjavassa räsymatossa. (Kuuskoski, 2003, 30.)

Vertaistuella tarkoitetaan vapaaehtoistyön yhtä toimintamuotoa, mikä perustuu tukijan ja tuettavan yhteiseen kokemukseen. Vertaistuki on vapaaehtoistyön yksi toimintamuoto ja sen erityispiirteet tulee ottaa huomioon, kun vapaaehtoistyöntekijöitä valitaan, koulutetaan ja työhön ohjataan. Vapaaehtoistyöntekijä ei muutu heti vertaistukijaksi asiakkaalle, vaikka heillä olisikin samanlainen elämäntilanne. Vapaaehtoistyön keskeinen piirre on asiakkaan kuuleminen, ei omien kokemusten jakaminen. Vertaistuki taas perustuu yhteisten kokemusten jakamiselle. Vertaistuessa erityisen tärkeää on se, että tukija on itse selvinnyt kriisistään, joka häntä ja tuettavaa yhdistää. Vapaaehtoistyöntekijän on vertaistuessa kyettävä erottamaan oma elämänsä ja omat tunteensa tuettavan tilanteesta. Auttajan oma selviytymistarina voi lisätä autettavan uskoa omaan selviytymiseensä sekä vahvistaa autettavan tunnetta siitä, että hän tulee ymmärretyksi. (Mykkänen-Hänninen 2007, 26–27.)

Vertaistukea voi saada ja antaa monella tavalla ja useassa muodossa: kahden henkilön välillä, ryhmissä tai verkostoissa. Kahden samassa elämäntilanteessa olevan henkilön suhde voi syntyä spontaanisti, esimerkiksi ystävien, sukulaisten, työkavereiden tai naapurien kesken. Näin voi tapahtua, kun ennestään tutut ovat jääneet leskeksi, eronneet, tulleet vanhemmiksi tai menettäneet työpaikan. (Nylund 2005, 203.)

Ryhmän aloitteentekijänä ja perustajana voivat toimia kansalaisten tai ammattilaiset yksin tai yhdessä. Ryhmissä ei ole mahdollista keskittyä vain omaan tilanteeseen, vaan tarkoituksena on jakaa kokemuksia toisten kanssa. Vertaisverkostot muodostuvat usein spontaanisti internetissä, seminaareissa tai

vaikkapa leikkipuistossa. Niihin osallistutaan joustavasti oman kiinnostuksen ja aikataulun mukaisesti. Internetissä voidaan kohdata nimettömänä tai nimen kanssa, avoimessa tai suljetussa ryhmässä, riippuen siitä, kuinka ryhmän perustajat ovat asiasta sopineet. Sääntöjä voidaan muuttaa tarvittaessa. Kasvokkain pidettävissä tapaamisissa voidaan myös pysyä nimettömänä halutessa. (Nylund 2005, 203.)

Vertaistoiminnan arvopohjana on tasa-arvoisuus, avoimuus ja toisen ihmisen kunnioittaminen. Perimmäinen idea on yhdenvertainen kokemusten jakaminen keskinäisessä kanssakäymisessä. Vertaisryhmässä jäsenet ovat valmiita yhteistyöhön, ottamaan vastaan ja antamaan omasta kokemuksestaan. Se on vapaaehtoista, vastavuoroista ja aina siihen osallistuvien näköistä. Ilman tasavertaisuuden ja osallisuuden kokemusta ei voi puhua vertaistoiminnasta. (Kuuskoski, 2003, 31.)

Traditioiden murtuminen, informaation lisääntyminen ja elämän valintojen monimutkaistuminen lisäävät halua peilata omaa elämää vertaisten kanssa. Myös teknologia avaa uusia mahdollisuuksia; vertaisuuteen perustuva puhelinauttaminen ja nettikeskustelut ovat jo tätä päivää (Kuuskoski, 2004, 38.)

4.3 Kansalaistoiminta

Ihmisestä tulee kansalainen, kun hän suuntautuu itsestä ja kotipiiristä ulospäin, astuu yhteiselle näyttämölle. Ihminen voi toimia ja vaikuttaa kansalaisena monilla areenoilla. Omat lähiyhteisöt ovat luontevin paikka. Monet suomalaiset toimivat mielellään yhdistyksissä, vertaisryhmissä tai kansanopiston piireissä. Seurakunnallinen toiminta, kunnallisten luottamustehtävien hoitaminen tai ammattiyhdistystoiminta ovat niin ikään kansalaisuuden ilmauksia, eivät yksityisyyden. Kansalaisuus on yhteisössä ja yhteiskunnassa toimimista, se on osallistumista ja vaikuttamista (Harju, 2005, 67.)

Kansalaistoiminnan ensimmäisenä tunnusmerkkinä on se, että ihminen on aktiivinen kansalainen ja toimii konkreettisella tavalla. Toisena tunnusmerkkinä on se, että toiminnan tulee suuntautua itsestä poispäin ollakseen kansalaistoimintaa. Kansalaistoimintaan liittyy yhteisöllinen ulottuvuus. Kansalaistoiminnassa toimitaan eri tavoin yhdessä muiden ihmisten kanssa yhteiseksi, ei omaksi hyödyksi. (Kansalaisyhteiskunta i.a.)

Kansalaistoiminta on olennainen osa suomalaista yhteiskuntaa ja arkitodellisuutta. Kansalaistoiminta koskettaa käytännössä kaikkia yhteiskuntaelämän ja inhimillisen toiminnan lohkoja vertaisryhmistä potilasjärjestöihin, liikuntaseuroista kulttuuriryhmiin, kylätoimikunnista tiedeseuroihin ja puolueista ammattiliittoihin. (Harju 2003, 6.)

Aaro Harju yhdistää vapaaehtoistoiminnan kiinteästi kansalaisyhteiskunnan olemukseen, johon hän liittää yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin.

Harju kuvaa vapaaehtoistoimintaa välittämisen kehänä, joka laajenee toimijasta ja toisista ihmisistä lähiympäristöön, yhteiskuntaan ja myös globaalille tasolle.

Sen paremmin aktiivinen kansalaisuus ei voi toteutua kuin se ilmenee vapaaehtoistoiminnassa. Auttamisen ja lähimmäisenrakkauden motiivit voivat siivittää kansalaistoimintaa yhtä hyvin kuin itsensä kehittäminen ihmisenä tai vaikuttaminen yhteiskunnan jäsenenä. (Harju 2005, 70- 78.)

Kansalaistoiminta perustuu siihen, että ihmisellä on oma halu osallistua ja toimia. Jos tämä halu puuttuu, niin kansalaisten aktiivisuutta yhteisten asioiden hyväksi ei ole olemassa. Kansalaistoimintaa ei voi rakentaa velvoitteiden, pakkojen, korvausten tai kannusteiden varaan. Se voi pohjimmiltaan nojautua vain ihmisen omaan intoon ja sisäiseen haluun toimia. Halusta syntyy motivaatio vapaaehtoiseen työhön asian puolesta. Myös halu oppia motivoi useita. Uudet ystävät voivat olla myös monille kannustin lähteä mukaan. Kansalaistoiminta auttaa murtamaan ihmisten yksinäisyyttä. Kun ihminen toimii aktiivisesti yhdistyksessä tai auttaa toista vertaisryhmässä, hän saa itse sisältöä elämäänsä. Syitä mukaan lähtemiselle voivat olla myös vastapaino työlle ja vaihtelu elämään. Ihminen haluaa osallistua ja saada kokemuksia. Kansalaistoiminnan kautta ihminen voi saada elämälleen merkitystä. Motivoivana tekijänä voi olla myös halu

ohjata toisia ihmisiä yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan pariin. Kansalaistoiminnan avulla voi ajaa myös itselle ja/tai yhteisölle tärkeitä asioita. (Harju 2003, 39–41.)

5 VAPAAEHTOISTYÖ KIRKOSSA

Kirkon strategiassa Meidän kirkko -osallisuuden yhteisö nostettiin vapaaehtoistoiminta kirkossa tärkeäksi kehittämiskohteeksi. Strategian tavoitteena oli tukea seurakuntia järjestämään vapaaehtoisille mahdollisuus toimia lähimmäisen rakkauden puolesta ja vahvistaa kirkon jäsenyyden merkitystä ihmisille. Kirkossa toteutettiin vuosina 2009–2012 seurakuntien vapaaehtoistoiminnan kehittämistä tukeva hanke. Tavoitteena oli ensisijaisesti vaikuttaa seurakuntien työntekijöiden osaamiseen niin, että he pystyvät ohjaamaan ja kehittämään vapaaehtoistoimintaa sekä tukemaan vapaaehtoisia. (Oravasaari i.a.)

Useissa seurakunnissa on hiljattain otettu käyttöön Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön vapaaehtoistyö.fi-verkkopalvelu. Seurakuntalaisia tarvitaan mukaan rakentamaan ja uudistamaan kirkkoa. Kirkon vapaaehtoistyön merkitys tulee entisestään kasvamaan seurakuntien niukkenevien taloudellisten ja henkilöressurssien myötä. Vapaaehtoisia tarvitaan erityisesti diakonian työalalla. Seurakunnissa toimii suuri määrä vapaaehtoisia erilaisissa tehtävissä. Näitä tehtäviä ovat muun muassa toimiminen kuoroissa, lapsi- ja nuorisotyön tehtävissä, Yhteisvastuu-kerääjinä, sekä lähimmäispalvelussa, etenkin vanhusten ystävinä ja auttajina. Harjun (2001, 66–74) mukaan diakonian laaja-alainen toiminta ei ole mahdollista ilman suurta vapaaehtoisten joukkoa.

Meidän kirkko 2015 Osallisuuden yhteisö -strategian mukaan kirkon tehtävä on kutsua ihmisiä armollisen Jumalan yhteyteen, tuoda elämään kestävä perusta ja rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Tämän tehtävän toteutumiseen tarvitaan myös vapaaehtoisuutta. Osallisena oleminen tarkoittaa sekä omien lahjojen ja osaamisen antamista yhteiseen käyttöön että osallisuutta siitä hyvästä, jota rakkauden ja vastuun yhteisössä on tarjolla. Tässä vuorovaikutuksessa vapaaehtoisuus tarjoaa seurakunnan elämälle sellaisia toiminnan muotoja, jotka lisäävät yhteisöllisyyttä ja vahvistavat yhteisvastuullisuutta. Tätä kautta kirkko ja sen jäsenyys voivat saada uusia merkityksiä. (Korpijärvi, Tuori, Lipasti-Raulus 2014, 5.)

Tullessaan mukaan vapaaehtoistoimintaan ihminen voi löytää omat lahjansa ja toimintamahdollisuutensa uudella tavalla. Samalla hän myös näkee muiden ihmisten tarpeet ja yhdessä toimimisen mahdollisuudet näihin tarpeisiin vastaamisessa. (Korpijärvi ym. 2014, 5) Vapaaehtoistyö myös tukee osallisuutta ja vuorovaikutusta aivan eri tavalla kuin rahallinen avustus. Se antaa tekijälleen enemmän ja ihmisten osallistumisinnostus on suurempaa, kun he tietävät saavansa aikaan jotakin tehokasta ja koskettavaa. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 168.)

6 DIAKONIATYÖ

Diakonia on kristilliseen rakkauteen perustuvaa palvelua. Diakonian lähtökohtana ovat Jeesuksen esimerkki ja hänen opetuksensa, kuten vertaus laupiaasta samarialaisesta. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 12.) Kirkon diakoniatyö on monimuotoista työtä. Diakoniatyön osa-alueita ovat talouteen, mielenterveyteen, päihteisiin, vanhuksiin, perheisiin, työelämään ja maahanmuuttoon liittyvät kysymykset. Diakoniatyö on Suomen kirkkolakiin perustuvaa toimintaa (Kirkkolaki 4 § 1). Diakonia perustuu kristilliseen rakkauteen ja on avun antamista erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muu apu tavoita. Jokaisessa seurakunnassa täytyy kirkkojärjestyksen mukaan olla diakoniatyöntekijä. (Kirkkojärjestys 6 § 9.) Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä diakoniatyön johtosäännössä. (Kirkkojärjestys 4 § 3). Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnan mallissa kirkko liitetään järjestöjen tavoin kolmanteen sektorin toimijoihin. Vaikka diakoniatyöllä ei ole virallista asemaa, se on julkinen toimija, joka toteuttaa laajaa sosiaalityötä. (Juntunen, Grönlund & Hiilamo 2006, 31–32.)

Kirkon rooli vähäosaisten auttajana on ollut vahva suomalaisen yhteiskunnan historiassa. Hyvinvointivaltion rahoituskriisin ja julkisen sektorin roolin heikentymisen myötä 2000-luvun taitteessa katse on jälleen kääntynyt kansalaisjärjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan ohella seurakuntadiakonian suuntaan. Kirkon diakoniatyön yhteiskunnallinen tilaus kasvaa, koska julkisen sektorin ratkaisuihin haetaan nimenomaan täydentäviä menetelmiä ja aukkojen paikkaajia. (Juntunen, 2011,17.)

Diakonia on osa kirkon perustehtävää ja se toteutuu seurakuntien laaja-alaisessa toiminnassa. Diakoniatyö toteutuu työntekijöiden että seurakuntalaisten, kuten vapaaehtoistoiminnassa mukana olevien kautta. Diakonia vahvistaa kirkon olemusta jakamisen ja osallisuuden yhteisönä. (Jokela 2011, 24; Jääskeläinen 2002, 192.) Diakoniatyössä ihmisen kokonaisvaltainen kohtaaminen ja auttaminen ovat keskiössä. Diakoniatyössä kohdataan ihmisen aineelliset,

henkiset ja hengelliset tarpeet. Se on myös heikoimmassa asemassa olevien ihmisten puolesta puhumista ja vaikuttamista siihen, että yhteiskunnan palvelut ovat kaikkien saatavilla. (Jokela 2011, 24–25, 190–191.) Erityisesti taloudellisesti heikkoina aikoina katseet kääntyvät kohti kirkkoa ja kirkon odotetaan ottavan kantaakseen osansa yhteiskunnan hädästä ja auttavan apua tarvitsevia (Yeung 2003, 197).

Diakonian laaja-alainen toiminta ei ole mahdollista ilman suurta vapaaehtoisten joukkoa. Vapaaehtoiset ovat mukana toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Diakonian vapaaehtoistoiminnasta ehkä tunnetuimpia ovat vuosittainen Yhteisvastuukeräys, mummonkammaritoiminta, vaate- ja ruoka-apu sekä ystävä- ja tukihenkilötoiminta. (Harju ym. 2001, 66–74.)

Kansalaiset odottavat paljon apua ensisijaisesti julkiselta sektorilta ja perheeltä, mutta joissain tilanteissa myös kansalaisyhteiskunnan järjestöiltä ja kirkolta. Kirkolta odotetaan erityisesti konkreettista auttamista ja heikoimpien tukemista, joka diakonian tehtävään hyvin sopiikin. Kilpailukyky-yhteiskunnassa kirkolta odotetaan osallistumista hyvinvointitalkoisiin, kun julkinen sektori ei koko vastuuta enää kannaa. Kirkon toivotaan olevan kriittinen ääni, joka vaatii muiden tahojen apua heikoimmille ja puuttuu epäoikeudenmukaisuuksiin, kuten julkisen sektorin hyvinvoinnin leikkauksiin. Tulevaisuudessa kirkon odotetaan yhä enemmän puolustavan lähimmäisyyden ja oikeudenmukaisuuden arvoja. Tämä heijastelee osin juuri kilpailukyky-yhteiskuntaa. Kilpailu ja kovat arvot eivät ihmisille yksin riitä: toivotaan lähimmäisyyttä – auttamisen tekoja ja puhetta (Grönlund & Pessi 2011, 243.)

Tulevaisuudessa kirkko on entistä enemmän juuri keskeinen suomalainen altruismi-instituutio, jonka erityisluonne on sen uskonnollinen motivaatio ja arvopohja. Erityisesti diakoniatyö ylläpitää kansan luottamusta kirkkoon – ja lähimmäisyyteen ylipäätään. Juuri tämä asia voi olla kirkolle ratkaisevaa tulevaisuudessa, kun todennäköisesti yhä useampi punnitsee kirkon jäsenyyttä. Diakoniatyö voi olla kirkon kolmannen vuosituhannen käyntikortti ja kohtaamisen kieli (Grönlund & Pessi 2011, 244).

7 KIRKON PERHETYÖ

Kirkon perhetyö perustuu perhelähtöiseen työöteeseen. Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea sitä seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa, jolla vahvistetaan monimuotoisten perheiden ja niiden jäsenten hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa ja yhteyttä seurakuntaan (Kirkkohallitus 2009, 7, 28).

Kirkon perhetyön päämääränä on toimia siten, että eri-ikäiset perheenjäsenet kokevat Jumalan rakkautta arjessa ja juhlassa, saavat iloa kohtaamisista ja vahvistuvat niistä, oppivat pitämään huolta läheisistään ja itsestään, saavat apua ja kokevat toivoa vaikeuksissa, uskovat elämän mielekkyyteen ja tulevaisuuteen, syvenevät Jumalan tuntemisessa ja löytävät paikkansa seurakunnassa (Kirkkohallitus 2009,11).

Perhe ja perheen näkökulma kuuluu kaikkeen seurakuntatyöhön, mutta perheiden odotukset seurakuntaa kohtaan ovat erilaiset. Ihmiset haluavat tukea perhe-elämäänsä ja lasten kasvattamiseen. Seurakunnissa on useita työmuotoja, joilla tuetaan perheiden hyvinvointia. Myös diakoniatyössä on tiedostettu perhetyön tärkeys, jolloin voimavaroja on kohdennettu sinne, missä hätä on suurin. Seurakuntien lapsi- ja perhetyö on tiiviissä yhteydessä kunnan perhetyöhön tavoitteenaan alueen lapsiperheiden tukeminen. Seurakunnat järjestävät lapsille ja perheille monipuolista toimintaa, mm. kerhoja, retkiä, leirejä ja erilaisia ryhmiä. (Sirola 2009,38.)

Perhekerhot ovat erilaisia eri seurakunnissa, ja niitä myös nimitetään eri tavoin: on avoimia päiväkerhoja, äiti-lapsi-kerhoja sekä vanhempi-lapsi-kerhoja. Keskustelut kristillisen kasvatuksen kysymyksistä ovat luonteva osa kerhoa. Seurakuntien tilaisuudet ja kerhot tarjoavat perheille mahdollisuuden jakaa keskenään vanhemmuuden arkea ja iloa. Vuorovaikutus niin perheiden kesken kuin perheiden ja seurakunnan työntekijöidenkin välillä tapahtuu eri työalojen kautta, järjestämällä yhteisiä tilaisuuksia tai kohtaamalla henkilökohtaisesti.

Kristillinen arvopohja on seurakuntien työn perusta ja lähtökohta. Kristillisyyteen kuuluvaihmisarvon kunnioittaminen edellyttää myös perheiden kunnioittamista. (Sirola 2009, 38.)

Seurakunnan työntekijöiden yhteistyö antaa hyvät mahdollisuudet nähdä perheiden elämäntilanteiden kokonaisuus ja tarpeet. Yhteistyössä löytyy uusia keinoja toimia perheiden parhaaksi. Seurakuntien sisällä haetaan yhä enemmän yhteistyötä diakoniatyön ja lapsi- ja perhetyön kesken. Kriisin kohdatessa perhetyössä arvioidaan omat mahdollisuudet auttaa. Perheitä ei jätetä yksin vaan heidät ohjataan eteenpäin apua saamaan. Seurakunnan perheneuvonta tukee ja auttaa keskustelun avulla yksilön, parisuhteen ja perheen kriiseissä ja ongelmissa. Palvelu on maksutonta ja luottamuksellista. (Sirola 2009, 38–39.)

Seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijän työhön kuuluu ylläpitää yhteyksiä muihin perheiden kanssa työtä tekeviin tahoihin. Tärkeätä kumppanuudessa on se, että jokainen osapuoli saa yhteistyössä lisää tukea ja voimavaroja. Useat seurakunnat ovat mukana kuntien kokeilussa perhepalvelujen luomiseksi yhdessä. (Sirola 2009, 38–39.)

Seurakunta tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia kohdata toinen ihminen samassa ja erilaisessa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Rinnalla kulkemisen ja vertaisryhmien merkitys kasvaa koko ajan. Vapaaehtoistoiminnalle etsitään uusia muotoja. Työntekijän ja seurakuntalaisen kohtaamisessa lähtökohtana on samanarvoisuus ja keskinäinen kunnioitus. (Kirkkohallitus 2009, 11.)

8 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaista apua lapsiperheet ovat saaneet palvelun kautta ja miten palvelua voitaisiin kehittää, jotta se pystyisi vastaamaan lapsiperheiden haasteisiin. Näistä kysymyksistä muodostettiin tutkimuskysymykset. Aikaisempaa tutkimusta lapsiperheiden saamista avusta Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kautta ei ole tehty. Ennen tutkimustamme meillä ei ollut saatavilla tietoa lapsiperheille suunnatun vapaaehtoistyön palvelun toimivuudesta.

Tutkimusaihe syntyi tarpeesta tietää, minkälaista tukea ja apua lapsiperheet ovat saaneet Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kautta ja mitkä ovat haasteet palvelun kehittämisessä, jotta lapsiperheet voisivat löytää avun piiriin.

Vapaaehtoistyö on kirkossa tällä hetkellä hyvin ajankohtainen asia niukkenevien työntekijä- ja talousresurssien vuoksi. Vapaaehtoistyön merkitys tulee entisestään kasvamaan. Seurakunnan jäsenelle vapaaehtoisuus voi merkitä kuulumista yhteisöön. Vapaaehtoistyön kautta vapaaehtoinen voi myös kokea saavansa merkitystä omalle elämälleen.

9 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA TOTEUTUSTAPA

Tutkimusmateriaalin kerättiin kyselylomakkeilla, jotka lähetettiin viidellekymmenelle Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun aluekoordinaattoreille, jotka työskentelivät 48 eri paikkakunnalla. Joillakin paikkakunnilla koordinaattoreina toimi kaksi henkilöä. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun aluekoordinaattorit olivat pääasiassa seurakuntien työntekijöitä ja vastasivat seurakunnissa Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun toiminnasta. Joillakin paikkakunnilla koordinaattoreina toimi kunnan tai kaupungin työntekijä seurakunnan työntekijän parina.

Aluekoordinaattoreiden työnkuvaan kuului Suurella sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun toiminnan koordinointi. Koordinaattorit pystyivät myös itse lisäämään palveluun vapaaehtoistehtäviä. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun aluekoordinaattorit tekivät koordinaattorin työtä oman muun työn ohessa. Isoimmissa kaupungeissa, joissa on useampi seurakunta, oli palvelun tunnukset jaettu jokaiseen seurakuntaan ja palvelua käyttivät useat työntekijät eri seurakunnista. Seurakuntien työntekijät saivat tunnukset palvelun käyttämiseen aluekoordinaattorilta. Aluekoordinaattorina toimi isommilla paikkakunnalla kuitenkin vain yksi henkilö, joka pystyi jakamaan tunnuksia muille ja koordinoi kokonaistoimintaa.

Kyselylomakkeista saatua tietoa syvennettiin kahdella kasvokkain tehtävällä haastattelulla. Haastateltaviksi valittiin kaksi eri paikkakunnan aluekoordinaattoria, jotka olivat ilmoittaneet etukäteen halukkuuteensa osallistua haastatteluun. Tutkimusprosessi oli reilun vuoden mittainen.

9.1 Kyselytutkimus

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Yleisesti on todettu, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita tai odottamattomia seikkoja. Olemme käyttäneet tulosten esittelyssä suoria lainauksia sekä haastatteluista että kyselylomakkeiden kautta saamistamme vastauksista, koska niiden avulla haastateltavien näkemykset ja oma ääni tulevat lukijalle paremmin näkyväksi ja tulkittavaksi. Webropol -kyselytutkimuksen vastauksista nostetut suorat lainaukset on merkitty Wp -tunnuksilla. Haastatteluiden vastauksista nostetut suorat lainaukset on merkitty H1- ja H2 -tunnuksilla.

Kyselylomakkeen runko muodostui pääosin valmiista avoimista kysymyksistä. Avoimet kysymykset sallivat vastaajien vapaamman ilmaisun omin sanoin. Emme ehdottaneet valmiita vastaus-vaihtoehtoja eli monivalintakysymyksiä muuten kuin lomakkeen alussa olevissa taustatiedoissa. Avoimet kysymykset osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta ja osoittavat, mikä on keskeistä suhteessa käsiteltäviin kysymyksiin. Alussa kysyimme lapsiperheiden palvelujen tarjonnasta Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön kentällä ja lopussa kysyimme palvelun kehittämiseen liittyviä asioita. Kysymyksiä mietimme yhdessä Suurella Sydämellä toiminnassa mukana olevan Tapio Pajusen kanssa. Kysymyksissä tuli esille Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön lapsiperheille suunnatun palvelun tämän hetkinen tilanne ja lapsiperheille kohdistetun vapaaehtoispalvelun kehittämisen kannalta tärkeät näkökulmat.

Kyselylomakkeen alussa olevassa saatekirjeessä kerrottiin osallistujille, keitä olemme ja minkälaista tutkimusta olemme tekemässä ja kerroimme myös yhteistyötahoistamme. Tutkimukseen osallistumalla vastaajat antoivat vastauksensa käyttöömme.

Toteutimme tutkimuksen kyselylomakkeilla, jotka lähetimme aluekoordinaattoreiden sähköpostiin. Sähköpostissa oli linkki kyselytutkimukseen, joka tehtiin Webropol -kyselytyökalun avulla (liite 1). Halusimme saada esiin Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön aluekoordinaattoreiden kokemuksia ja näkökulmia, koska he tekevät työtä vapaaehtoisten parissa.

Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelussa oli keväällä 2016 mukana 48 paikkakuntaa eri puolilta Suomea. Jokaisella paikkakunnalla toimi oma aluekoordinaattori, joka vastasi vapaaehtoisten organisoinnista käytännössä. Lähetimme kyselylomakkeet kaikille aluekoordinaattoreille. Joillakin paikkakunnilla toimi kaksi aluekoordinaattoria. Yhteyshenkilöiden määrä oli 55. Vastausten analysointiin ja luotettavuuteen vaikutti se, että vastausjoukko oli rajattu. Meidän ei ollut mahdollista saada tutkimukseemme lisää osallistujia, koska aluekoordinaattoreita oli vain tietty määrä.

Kyselytutkimuksen kysymykset olivat pakollisia yhtä kysymystä lukuun ottamatta. Kyselylomakkeet lähetettiin koordinaattoreille helmikuussa 2016 ja tutkimusaikataulun mukaisesti vastausaikaa oli maaliskuun puoliväliin 2016 saakka. Saimme vastauksia määräaikaan mennessä vain 13 kappaletta. Vähäisestä vastausprosentista johtuen lähetimme muistutusviestin aluekoordinaattoreille. Ensimmäisen muistutusviestin jälkeen saimme kymmenen vastausta lisää. Lähetimme vielä yhden muistutusviestin vastaamatta jättäneille aluekoordinaattoreille. Viestin jälkeen vastausten kokonaismääräksi tuli 30. Kolme henkilöä vastasi sähköpostiviestillä, että heillä ei ole lapsiperheisiin kohdistuvaa palvelua käytössä eivätkä he näin ollen vastanneet kyselyyn.

9.2 Teemahaastattelut

Teemahaastatteluiden tarkoituksena oli täydentää Webropol-työkalun kautta saatuja kyselylomakkeiden vastauksia. Alun perin tarkoituksena oli tehdä ainoastaan kyselylomake tutkimus. Kyselylomakkeen loppuun laitettiin varmuuden vuoksi pyyntö yhteystietojen jättämisestä, mikäli aluekoordinaattori haluaa osallistua mahdolliseen haastatteluun. Tällä tavalla varmistettiin, että tutkimusaineistosta tulee tarpeeksi kattava, mikäli kyselyn vastausprosentti olisi jäänyt pieneksi tai aineisto suppeaksi. Kyselylomakkeista saatu aineisto oli kattava ja sen vuoksi päädyimme tekemään ainoastaan kaksi haastattelua. Haastatteluun ilmoittautui kyselylomakkeiden kautta 16 eri paikkakunnan koordinaattoria, joista valitsimme haastateltavat. Toisen haastateltavan

valitsimme paikkakunnan sijainnin perusteella ja toisen valitsimme sen perusteella, että ajattelimme saavamme täydentävää tutkimustietoa juuri tuolta paikkakunnalta. Olimme saaneet etukätestietoa kyseisen paikkakunnan Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun toiminnasta.

Teimme teemahaastattelut puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Ominaista puolistrukturoiduille haastatteluille on se, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta kaikkea ei ole sovittu etukäteen. Teemahaastattelulle oleellisinta on se, että haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Ihmisten tulkinnat asioista, heidän asioille antamansa merkitykset, samoin kuin se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa ovat asioita, mitkä teemahaastattelu ottaa huomioon. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä ja vaikka siitä puuttuvat strukturoidun lomakehaastattelun tarkat muodot ja järjestykset, niin se ei ole silti täysin vapaa niin kuin syvähaastattelu. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 47–48.)

Haastattelussa etuna on joustavuus. Haastattelijalla on haastattelun aikana mahdollisuus kysymyksen toistamiseen, väärinkäsitysten oikaisemiseen ja sanamuotojen selventämiseen sekä keskustelun käymiseen haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73.)

Haastattelun teema-alueet sekä teema-alueisiin liittyvät kysymykset oli mietitty tarkkaan etukäteen. Tavoitteena oli saada teemahaastattelun avulla täydentävää tietoa Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelusta ja erityisesti lapsiperheiden palveluihin liittyvistä haasteista. Kysymykset lähetettiin etukäteen haastateltaville, jotta he pystyivät valmistautumaan haastatteluun. Ennen haastattelua pyysimme haastateltavia allekirjoittamaan suostumus-lomakkeen haastatteluun (liite 3). Suostumuslomakkeen allekirjoitettuaan haastateltavat lupasivat vastauksensa opinnäytetyömme käyttöön.

Toteutimme molemmat haastattelut seurakunnan tiloissa kahdella eri paikkakunnalla. Teimme haastattelut kasvokkain haastateltavien kanssa. Näin pystyimme olemaan paremmin vuorovaikutuksessa kuin puhelinhaastattelussa. Tallensimme koordinaattoreiden haastattelut tallentavalla nauhurilla, josta ne oli

helppo purkaa tietokoneelle. Haastattelut toteutettiin rauhallisessa erikseen varatuissa tiloissa, joissa ei ollut haastatteluiden aikana häiriötekijöitä. Toinen haastattelu kesti alle tunnin ja toiseen haastatteluun meni yli tunti aikaa. Haastattelutilanteet olivat tunnelmaltaan avoimia ja koordinaattorit kertoivat mielellään omista kokemuksistaan ja näkemyksistään.

Olimme molemmissa haastatteluissa paikalla yhdessä ja teimme haastatteluihin liittyvät alkuvalmistelut suunnitelman mukaisesti. Sovimme etukäteen roolit haastattelutilanteeseen liittyen. Toinen meistä haastatteli koordinaattoria ja toinen meistä seurasi haastattelua papereista. Tämä varmisti sen, että pysyimme ennakkoon sovituissa teemoissa ja kysymyksissä. Toisessa haastattelussa vastualueet olivat päinvastoin. Näin molemmille tuli kokemus haastattelijana olosta sekä seuraajan roolista. Haastattelut nauhoitettiin, jotta meillä oli mahdollisuus keskittyä haastatteluun. Haastattelujen jälkeen nauhat litteroitiin, eli avattiin kirjalliseen muotoon analyysia varten. Haastattelun litteroinnit jaoinme puoliksi. Molemmat litteroivat yhden haastattelun. Teimme molemmat litteroinnit viikon sisällä haastatteluista. Näin meillä oli haastattelut vielä tuoreessa muistissa. Toinen haastattelu litteroitiin yhdellä kerralla. Toisen haastattelun litterointi tehtiin useammassa vaiheessa haastattelun pituuden vuoksi. Litteroituja sivuja kertyi ensimmäisestä haastattelusta yhteensä 7 sivua. Toisesta haastattelusta kertyi 10 sivua litteroitua tekstiä.

9.3 Aineiston analysointi

Kyselylomakkeesta saatujen vastausten analysoinnissa käytimme menetelmänä sisällönanalyysia. Tulosten analyysi, aineiston erittely ja luokittelu tapahtui useammassa eri vaiheessa. Lomaketutkimuksen taustatietojen analyysissä hyödynsimme webropol -kyselytyökalun kautta saatuja suoria tilastoja ja prosenttilukuja. Kyselylomakkeista saatu aineisto oli runsas. Lomakkeen avoimiin kysymyksiin tuli hyvin kirjavia vastauksia.

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Se on menettelytapa, jolla tutkija voi

analysoida erilaisia kirjalliseen muotoon saatettuja materiaaleja systemaattisesti ja objektiivisesti. Tutkija pyrkii oman päättelynsä ja tulkintansa avulla nostamaan esiin olennaisen tiedon kerätystä tutkimusaineistosta. Sisällönanalyysin avulla tutkija kuitenkin vasta järjestää tutkimusaineistonsa johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysillä toteutetuissa tutkimuksissa pitää kiinnittää huomiota mielekkäiden johtopäätösten tekoon. Pelkkä järjestetyn aineiston kuvaus ei tarkoita samaa kuin tutkimuksesta saadut tulokset. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 103.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa on kyse aineiston redusoimisesta eli pelkistämisestä, jossa analysoitava aineisto pelkistetään niin, että siitä karsitaan tutkimukselle epäolennainen aineisto pois. Pelkistäminen voi olla joko tutkimusaineiston pilkkomista osiin tai sen tiivistämistä. Aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä, jonka mukaan koodataan tai litteroidaan tutkimustehtävän kannalta merkittävät asiat. Toisena vaiheena on aineiston klusterointi eli ryhmittely, jossa samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi. Luokat nimetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Ryhmittelyssä tehdään alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä ja luodaan pohja tutkimuksen perusrakenteelle. Kolmantena vaiheena on abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen, jossa erotellaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja tämän valikoidun tiedon perusteella luodaan teoreettisia käsitteitä eli ylä- ja alaluokkien muodostamista ja yhdistämistä sekä kokoavien käsitteiden muodostamista. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108–111.) Käsitteiden yhdistämisen avulla saadaan vastaus tutkimustehtävään. Johtopäätöksiä tehtäessä tutkijan on pyrittävä ymmärtämään asioiden merkitykset tutkittaville sekä pyrittävä ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan analyysin jokaisessa vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 102–113.)

Ensimmäisessä vaiheessa kävimme läpi webropol -kyselytyökalun kautta saadun kyselytutkimuksen aineistoa ja tämän jälkeen luokittelimme aineiston isompien pääotsikoiden alle. Pääotsikot muodostuivat kyselylomakkeen kysymysten perusteella. Otsikoita olivat vapaaehtoispalvelun tämän hetkinen tilanne, toimivuus, yhteistyötahot, lapsiperheiden tarpeet, tarjolla olleet vapaaehtoistyön

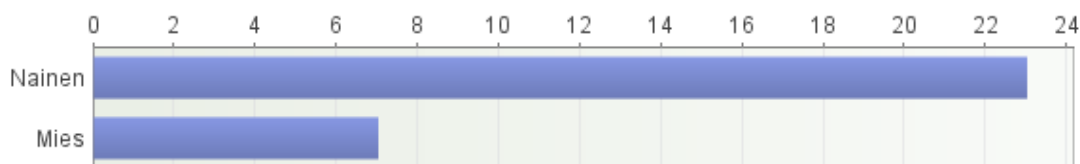
tehtävät koskien lapsiperheitä sekä palvelun haasteet ja sen kehittäminen. Vertailimme tämän jälkeen saatuja vastauksia ja kokonaisuuksia toisiinsa. Nostimme aineistosta esiin usein toistuvia asioita sekä mielestämme oleellisia poikkeuksia. Tulosten perusteella tehtiin johtopäätöksiä, joiden avulla saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Teemahaastatteluiden vastaukset analysoimme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Jaottelimme vastaukset isompien otsikoiden alle. Haastatteluiden teemat olivat samoja kuin kyselylomakkeissa. Näin haastattelut täydensivät kyselylomakkeista saatua tietoa.

Tutkijan pyrkimys on päätyä onnistuneisiin tulkintoihin ja niiden avainkriteerit ovat siinä, että lukija, jolla on sama näkökulma kuin tutkijalla, voi löytää tekstistä ne asiat, mitkä tutkijakin löysi, riippumatta siitä onko lukija näkökulmasta samaa tai eri mieltä tutkijan kanssa. Kvalitatiivinen tutkimus on tulkinnallista ja tulkintoja tehdään monissa eri vaiheissa ja sisäkkäin. Tutkija tulkitsee tutkittavan tulkintoja ja lukija taas tutkijan tulkintoja. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulkintoja tehdään koko prosessin ajan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 143–152.)

10 TUTKIMUKSEN TULOKSET

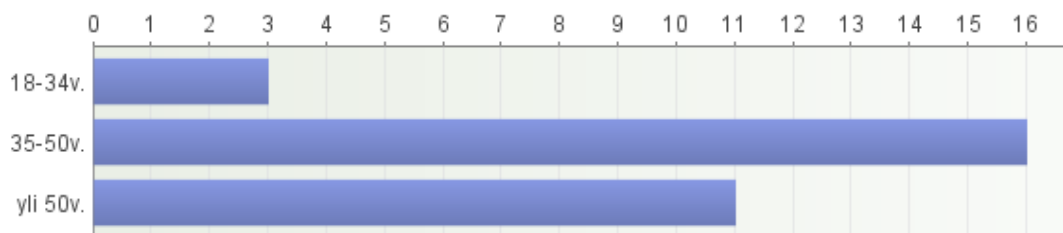
10.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

Kyselylomake lähetettiin Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön palvelun aluekoordinaattorille, joita oli yhteensä 55. Vastauksia saatiin takaisin 30. Vastausprosentiksi muodostui 60. Vastaaajista 77 prosenttia oli naisia ja 23 prosenttia oli miehiä.

Kuvio 2. Aluekoordinaattoreiden sukupuolijakauma

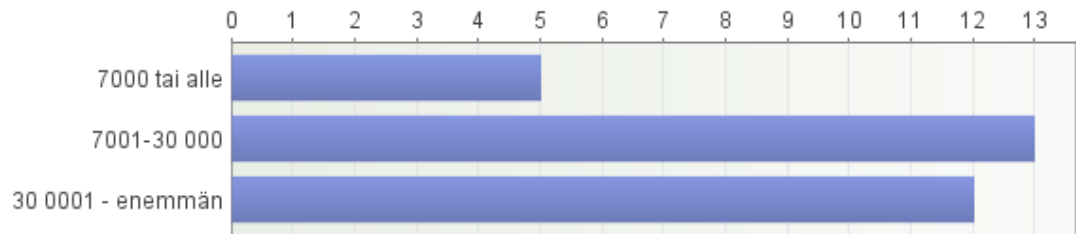
Kyselylomakkeen taustatiedoissa kysyttiin aluekoordinaattorin ikää. Vastauksien mukaan aluekoordinaattoreista yli puolet edusti 35–50 -vuotiaita. Seuraavaksi suurin ryhmä oli yli 50 -vuotiaat. Kyselylomakkeeseen vastanneista aluekoordinaattoreista pienin ryhmä oli 18–34 -vuotiaat.

Kuvio 3. Aluekoordinaattoreiden ikäjakauma

Kyselytutkimukseen vastanneista koordinaattoreista 43 prosenttia työskenteli keskikokoisilla paikkakunnilla, missä asukkaita oli 7000–30 000. Isommissa kaupungeissa, joissa asukkaita oli yli 30 001 tai enemmän työskenteli 40

prosenttia aluekoordinaattoreista. Pienillä alle 7000 asukkaan paikkakunnilla työskenteli 17 prosenttia kyselyyn vastanneista koordinaattoreista.

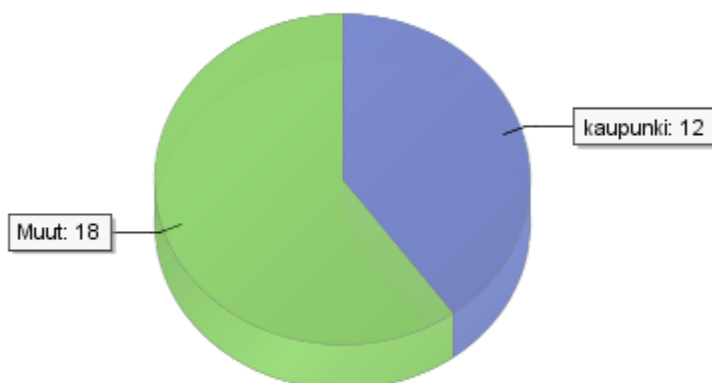

Kuvio 4. Paikkakuntien asukasluku

Kyselytutkimukseen vastaajista 39 prosenttia oli työskennellyt aluekoordinaattorina alle vuoden. Aluekoordinaattoreita, joilla oli 1-5 vuotta työkokemusta, oli 39 prosenttia. Kyselylomakkeen vastauksista ilmeni, että yli 6 vuotta aluekoordinaattorina työskennelleitä oli vähiten, vain 11 prosenttia.

10.2 Yhteistyötahot

Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön lapsiperhepalveluiden suurin yhteistyökumppani oli Mannerheimin lastensuojeluliitto. Yhteistyötä oli tehty paljon myös kuntien ja kaupunkien kanssa. Muita mainittuja yhteistyötahoja olivat erilaiset järjestöt kuten Suomen Punainen Risti, Martat sekä turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset. Kyselylomakkeen vastauksista ilmeni, että Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun toiminta oli erittäin aktiivista sellaisilla paikkakunnilla, joilla tehtiin yhteistyötä kunnan, lastensuojelun sekä kunnan vanhuspalveluiden kanssa. Vastauksista nousi esiin, että tärkeänä yhteistyökumppanina lapsiperhepalveluiden kehittämisessä olivat kunnan perhetyöntekijät. Yhteistyötä oli tehty myös päiväkotien ja koulujen kanssa.

Kuvio 5. Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön lapsiperhepalveluiden yhteistyötahot

10.3 Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön palvelun tämän hetkinen tilanne

Euroopan pakolaiskriisin myötä Suomeen saapui vuonna 2015 huomattavasti aikaisempaa enemmän turvapaikanhakijoita. Koordinaattoreiden vastauksista nousi esille, että turvapaikanhakijoiden myötä Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön palvelussa toiminta aktivoitui ja vapaaehtoisten määrä lisääntyi. Toimintaan saatiin mukaan uusia vapaaehtoisia. Monet vapaaehtoiset olivat valmiita auttamaan turvapaikanhakijoita Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kautta tarjolla olleissa tehtävissä.

Se lähti innolla käyntiin, kun turvapaikanhakijat tulivat meille. Esim. SPR etsi vapaaehtoisia sitä kautta. Wp14

Maahanmuuttajille, kiintiöpakolasille on löytynyt ystäviä, avustajia, tavaraa jne. Wp6

VOK-vapaaehtoistoimintaan tulevilla on toivetta toimia nimenomaan lapsiperheiden kanssa. Wp16

Kyselylomakkeen vastaukset jakautuivat paikkakunnasta riippuen eri tavoin. Kolmasosa vastaajista oli sitä mieltä, että Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön

palvelu toimii paikkakunnalla melko hyvin. Yli puolet vastaajista kertoi, että palvelu ei toiminut niin hyvin ja aktiivisesti, kuin suunnitteluvaiheessa oli ajateltu.

Ihan hyvin. vielä olisi potentiaalia kasvattaa volyymia. Wp29

Huonosti. Ei yhtään rekrytointia palvelun kautta. Wp19

Pienehkösti, toimivasti, avoimesti ja joustavasti. Enempään ei ehkä pystyisikään. Wp9

Hyvin. Innokas yhdessä tekemisen meininki. Wp2

Olemme aloittaneet aika hiljattain toiminnan ja tuntuu, että käynnistymisvaihe ottaa aikansa. Toiminta ei siis vielä kovinkaan vilkasta. Wp3

Toiminta ei ole niin aktiivista kuin suunnitteluvaiheessa ajattelimme. Wp5

Vastauksista kävi ilmi, että Suurella Sydämellä - vapaaehtoistyön palvelun nimen vaihtuminen vapaaehtoistyö.fi – nimiseksi palveluksi oli jonkin verran vaikeuttanut ihmisten löytämistä palvelun pariin, mutta pääosin nimen vaihdos koettiin positiivisena asiana.

Aikaisemmin käytössä oli Suurella Sydämellä ja nimen vaihtaminen on tuonut omat haasteensa. Vajaassa vuodessa kuitenkin on saatu ihmiset tiedostamaan nimen vaihto. Wp26

Nyt on uusi nimi, uudet kujeet. Tällä hetkellä käyttäjäystävällisempi, joten toivottavasti enemmän järjestöjä liittyy mukaan. Samoin seurakunnan muut työalat. Wp21

Vapaaehtoistyö.fi -palvelu on otettu hyvin vastaan ja nimen vaihdos on pikkuhiljaa myös omaksuttu. Wp18

Sivustojen kautta ei tule vapaaehtoisia, avun pyyntö mahdollisuus on niin piilossa, ettei sitä löydy eikä sivustojen avulla saa arjen infoa vietyä eteenpäin. Wp25

10.4 Lapsiperheet avunsaajina Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelussa

Kyselylomakkeen vastausten perusteella lapsiperheiltä oli tullut erilaisia toiveita vapaaehtoistyön palveluun liittyen. Lapsiperheiden suurin tarve oli lastenhoitoapu lapsiperheiden vanhemmille. Lapsien ja vanhempien tukihenkilö-toiminnalle oli tarvetta enemmän kuin oli mahdollisuuksia vastata tarpeeseen. Monilla lapsiperheillä isovanhemmat asuivat kaukana eivätkä isovanhemmat voineet olla mukana perheiden arjessa. Vastausten mukaan varamummo ja -ukki -palvelulle oli enemmän kysyntää kuin palvelun kautta pystyttiin vastaamaan.

Vaate, vaunu, pinnasänky ja varamummotarvetta. Lastenhoitoapua pyydetään sekä joululahjoja ym. Wp26

Siivous, lastenhoito, vanhemmuuden tukeminen, juttukaveri aikuiselle, aikuinen kaveri lapselle. Wp9

Lapsenvahdit, varamummot ja -vaarit, päiväkotikummit, tukihenkilöt, taloudellinen neuvonta. Wp2

Lapsiperheiden taloudelliset vaikeudet lisäsivät vastausten mukaan lahjoitusten tarvetta. Kolmasosa vastaajista ilmoitti, että lapsiperheillä oli tarvetta konkreettisille tavaralahjoituksille kuten erilaisille urheilu- ja harrastusväline lahjoituksille. Tavaralahjoituksia kaivattiin myös erilaisiin äkillisiin tarpeisiin kuten pesukoneen hajoamiseen. Yhä useammalla perheellä on tänä päivänä ongelmia talouden hallinnassa. Neljällä paikkakunnalla on Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kautta haluttu auttaa lapsiperheitä myös taloudellisissa asioissa. Palvelun kautta on etsitty talousneuvoja lapsiperheiden tueksi.

Olemme hakeneet myös lapsiperheiden tueksi velkaneuvojaa, joka auttaisi vaikeissa taloudellisen velkaantumisen tilanteissa keskustelemalla kartoittamalla perheen taloudellista tilannetta. Wp22

Joillekin lapsiperheille on haettu konkreettista tavara-apua. Wp16

Muutaman kerran on haettu huonekaluja tai pesukonetta johonkin tiettyyn perheeseen. Wp17

Meil on yks vapaaehtoinen talousneuvoja, joka on antanut jonkun perheen vanhemmille talousneuvontaa ja tämmöstä. H1

10.5 Lapsiperheisiin liittyvät vapaaehtoistyön palvelun tehtävät ja tarpeet

Puolet vastaajista ilmoitti, että lapsiperheisiin liittyviä vapaaehtoistehtäviä oli sivuston kautta vähän tarjolla. Suurella sydämellä – vapaaehtoistyön palvelun kautta haettiin vapaaehtoisia toimimaan myös yksinhuoltajien tukena. Vapaaehtoisia etsittiin myös siivousavuksi lapsiperheille. Palvelun kautta rekrytoitiin vapaaehtoisia auttamaan erilaisten kertaluontoisten lapsiperheille suunnattujen tapahtumien ja askarteluiltojen järjestämisessä sekä kerhojen ja pyhäkoulujen apuohjaajiksi. Apukäsiä kaivattiin myös erityisesti ruoan valmistukseen erilaisten tilaisuuksien yhteyteen. Vapaaehtoisia haettiin myös lasten- ja perheleirien leiriavustajiksi.

Yksittäiset keikat ovat suosittuja esim. perheiden askarteluillassa avustaminen. Wp11

Tarvetta on ja haasteena on saada tarve ja avun antaja kohtaamaan. Wp28

Vapaaehtoiset ovat tarjonneet vapaaehtoistyön palvelun kautta aineellista apua kuten askartelutarvikkeita sekä terapialemmikkejä lasten iloksi. Myös turvapaikanhakijoille on kerätty tavaralahjoituksia Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelun verkkosivuston kautta.

Ihmiset on tosi aktiivisesti halunnu kerätä, et kaikki nää pakolaisnuoret tai lapset sais sen puuhakassin, jossa on tiettyjä tavaroita. H2

Päiväkerholaiset on tehny kaikille kortteja, et tervetuloa Suomeen.H2

Turvapaikkaa hakevien lapsiperheiden parissa toimiminen on kiinnostanut monia vapaaehtoisia. Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palveluun tuli turvapaikanhakijoiden myötä tarjolle erilaisia lastenhoitoon liittyviä tehtäviä. Vapaaehtoisia etsittiin äkillisiin tilanteisiin, joissa turvapaikanhakijat lähtivät kuulusteluihin tai viranomaistapaamisiin ja lapsille tarvittiin nopealla aikataululla lastenhoitajaa.

Vastaanottokeskus-vapaaehtoistoimintaan tulevilla on toivetta toimia nimenomaan lapsiperheiden kanssa. Wp16

On ollut pari vapaaehtoista, jotka on pitänyt turvapaikanhakijoille perhekerhoa ja sit ihan tälläisiä lastenhoitajuttuja, mitä viime syksynä oli, mitkä tuli vastaanottokeskuksen kautta yllättäen, että vanhemmat lähti kuulusteluihin ja sit tarvittiin lapsille joku hoitaja. H1

Vastauksista nousi esiin, että Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelua pidetään yleisesti ottaen positiivisena asiana. Kyselylomakkeen vastauksista nousi esiin erilaisia syitä vapaaehtoistyön palvelun toimimattomuuteen. Monella paikkakunnalla oltiin vasta aloittelemassa palvelun käyttöä. Työajan puute ja vapaaehtoisten vähyyys sekä toiminnan käynnistämisvaikeudet olivat myös esteenä palvelun toimivuudelle. Taloudelliset- ja työntekijäresurssit olivat pienet ja toiminta oli lähtenyt jähmeästi käyntiin.

Sivuston pyörittäminen ja sen käyttämisen kehittäminen vaatii työaikaa, jota ei ole kuitenkaan pystytty, haluttu tai osattu erottaa muista työtehtävistä. Wp17

Meillä on aika pienet henkilö/ taloudelliset resurssit käytössämme. Resursseihin nähden sivusto on hyvä lisä vapaaehtoistyön rekrytoinnissa. Wp30

Kyselylomakkeen vastauksista kävi ilmi, että Suurella Sydämellä - vapaaehtoispalvelu ei ole pystynyt vastaamaan lapsiperheiden osalta säännölliseen lastenhoitoavun tarpeeseen. Satunnaiseen lastenhoitoapuun oli kuitenkin pystytty vastaamaan. Lapsiperheiltä tulleet avuntarpeen pyynnöt olivat tulleet melko nopealla aikataululla ja tähän tarpeeseen oli ollut vaikeaa vastata. Syynä tähän oli ollut, että sitoutuneiden vapaaehtoisten löytäminen oli vienyt paljon aikaa ja heitä oli ollut vaikea löytää. Lapsiperheiden avuntarve oli saattanut tämän vuoksi mennä jo ohitse.

Usein ne lapsiperheiden tilanteet tuntuu olevan sellaisia, että aika nopeasti tarvittais jotain, mutta meidän palvelu ei pysty niin nopeasti vastaamaan. H1

Lapset ku tutustuu johonki ihmiseen,ni ei voi yhtäkkiä lopettaa sitä suhdetta noin vaan, et se vaatii myös sitoutumista. H2

Yhtenä haasteena palvelun käytössä oli se, että useat aluekoordinaattorit tekivät vapaaehtoispalveluun liittyviä töitä oman työnsä ohessa eikä koordinaattorin tehtäviin ollut varattu erikseen työaika. Aluekoordinaattoreiden oman työn painopiste vaikutti merkittävästi siihen, kuinka aktiivista lapsiperheisiin suuntautuva vapaaehtoispalvelu oli kullakin paikkakunnalla. Vastauksista kävi ilmi, että aluekoordinaattorit, joiden oma työ painottui vanhuksiin, eivät olleet kovinkaan hyvin perehtyneet lapsiperheiden tarpeisiin ja tämän hetkiseen tilanteeseen.

Tietysti se minkä työalan tuntee parhaiten, niin sen työalan tarpeetkin tietää paremmin. H1

Palvelua ei markkinoida lapsiperheille, koska vapaaehtoistyömme ei ole suunnattu niille. Wp12

Voisi auttaa, jos ylemmältä taholta tulisi rohkaisua ja tukea siihen, että kaikissa seurakunnissa varattaisiin työaika yhdelle tai useammalle ihmiselle vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Wp17

Vastauksista kävi ilmi että verkkopalvelun kehittäminen vaatii sitoutumista koko työyhteisöltä palvelun käyttöön. Tällä hetkellä useissa seurakunnissa koordinaattori hoiti palvelun käyttöä yksin. Vastauksista nousi tärkeänä asiana se, että kaikki yhteistyökumppaneiden tulisi aktiivisesti laittaa tehtäviä verkkopalveluun, jotta tehtävät vaihtuisivat. Koordinaattorin rooli ei ole keksiä tehtäviä palveluun, vaan koordinaoida toimintaa.

Koska se ei oo kahen ihmisen juttu, vaan se on suuren joukon juttu, joka tätä verkkopalvelua pyörittää. H2

Kyselylomakkeeseen vastanneet koordinaattorit pitivät tärkeinä asioina vapaaehtoisten koulutusta. Koulutuksen merkitys korostuu etenkin lasten kanssa tehtävässä vapaaehtoistyössä. Vapaaehtoiset tulisi tuntea hyvin ennen kuin heitä voi ohjata työskentelemään perheiden parissa. Vastauksista kävi ilmi, että lapsiperheiden kanssa työskenteleville vapaaehtoisille järjestettävän koulutuksen määrä oli melko pientä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto oli järjestänyt perhekummeille kummikoulutusta, jota oli tarjottu myös Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelun vapaaehtoisille.

Tärkeätä on, että jos etsit vapaaehtoisia, niin sinulla on työnantajan tulee olla myös aikaa ohjata ja pitää huolta. Organisaation pitää olla valmis. Wp18

Jos järjestää lapsiperheille tukea, siihen on järjestettävä koulutusta. Wp7

Jos halutaan vapaaehtoisia, niin toiminnan on rakennettava vapaaehtoislähtöisesti, ts. rakenteet on oltava olemassa. Wp16

Vapaaehtoisten koulutusta voisi ainakin lisätä. Wp29

Kyselylomakkeen vastauksista nousi esille, että lapsiperheiden kanssa tehtävään vapaaehtoistyöhön liittyy asioita jotka tulisi ottaa huomioon. Vapaaehtoisia ei pidä lähettää sellaisiin tehtäviin, joissa tarvitaan ammattilaisten tai viranomaisten osaamista. Erilaiset turvallisuusasiat, kuten vapaaehtoiselta vaadittavan rikosrekisteriotteen toimittaminen, tulisi huomioida, kun tehdään vapaaehtoistyötä lasten parissa. Perheiden kanssa toimimisessa on muistettava hienovaraisuus ja perheiden kunnioittaminen. Tärkeää on miettiä etukäteen, millä tavoin apu tarjotaan ja suunnataan perheille ja kenet paikalle voidaan lähettää.

On hyvä tuntee vapaaehtoinen ennen kuin heitä ohjaa työskentelemään perheiden kanssa. H2

Ehkäpä jonkinlaista ”mentoriperhe”-toimintaa voisi kehittää kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien lapsiperheiden tueksi. Wp22

Jos vapaaehtoinen on niinku yksin vastuussa ala-ikäisistä lapsista niin sitte myös meidän vastuu siinä taustatahona kasvaa. Sit täytyy ottaa huomioon erilaisia seikkoja. Täytyy tietää jostakin niinku tämmöisistä lakiasioista ja muista ja ottaa niistä selvää. H1

Vastuutekijät on erittäin tärkeä huomioida. Vapaaehtoisen on otettava yhteyttä viranomaisiin, mikäli lapsen etu vaarantuu. Vapaaehtoisia ei pidä lähettää sellaisiin tehtäviin, jotka kuuluvat selkeästi virkamiesoikeudellisen vastuun piiriin. Wp24

10.6 Markkinointi ja palvelun tunnettavuuden lisääminen

Lapsiperheille suunnatun vapaaehtoistyön palvelun kehittäminen vaatii palvelun tunnettavuuden lisäämistä. Koordinaattoreiden vastauksista tuli ilmi, että Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelun tulisi tehostaa ja kehittää mainontaa ja viestintää paikallisesti sekä valtakunnallisesti, jotta se voisi palvella ihanteellisesti lapsiperheitä. Tutkimuksen vastauksista nousi esille verkostoitumisen merkitys. Palvelun tunnettavuuden ja toimivuuden kannalta olisi tärkeää verkostoitua muiden paikallisten lapsiperheiden parissa työskentelevien yhteistyötahojen, kuten kunnan ja erilaisten järjestöjen kanssa.

Paikkakunnallamme on muitakin aktiivisia kanavia, joten tunnettavuutta pitäisi saada lisää. Wp26

Ensinnäkin saada mukaan ne yhdistykset ym. jotka toimivat lapsiperheiden parissa. Se on tietysti koordinaattorin yksi tehtävä. Wp14

Verkostoituminen on ainoa mahdollisuus tarjota riittävästi apua lapsiperheille. Wp5

Tällä hetkellä suurin osa markkinoi palvelua lapsiperheille paikallisesti seurakunnan yleisessä ilmoittelussa, yhteistyökumppaneiden kautta, sosiaalisessa mediassa, paikallislehdessä sekä lapsiperheille suunnatun toiminnan parissa kuten Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahviloissa. Kyselylomakkeen vastauksista kävi ilmi, että joillakin paikkakunnilla palvelua ei markkinoida millään tavalla. Vastaajista osa oli sitä mieltä, että vapaaehtoispalvelun sivuja tulisi kehittää toimivammiksi ja selkeämmiksi.

Minusta tarpeet ovat nimenomaan paikallisia ja mahdollisuus vastata tarpeisiin on paikallinen. Wp9

Paikkakunnallamme on muitakin aktiivisia kanavia, joten tunnettavuutta pitäisi saada lisää. Wp26

Useimmat vastaajista ehdottivat valtakunnallisiksi markkinointikanaviksi sosiaalista mediaa, televisiota ja valtakunnallisia radiokanavia. Vapaaehtoisina toimivien henkilökohtaiset haastattelut muun muassa paikallislehdissä ovat

herättäneet kiinnostusta Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelua kohtaan. Tämän tyyppisen mainonnan kautta on saatu lisää vapaaehtoisia mukaan toimintaan.

Kyselylomakkeen vastauksista ilmeni, että osa koordinaattoreista kehittäisi palvelua markkinoimalla sitä neuvolan kautta. Tällä tavalla tavoitettaisiin suurin osa lapsiperheistä. Markkinointia voisi tehostaa käyttämällä tiedon välityksessä apuna olemassa olevia yhteistyötahoja kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Suomen Punainen Risti. Erilaisten valtakunnallisten ja paikallisten kampanjoiden ja tapahtumien yhteyteen toivottiin materiaaleja kuten ilmapalloja ja Roll uppeja tehostamaan markkinointia.

Facebookin kautta tieto leviää parhaiten. Joskus juttu lehdessä ja paras on puskaradio. Wp6

Tiedon saaminen lapsiperheiden verkostoihin on keskeinen haaste. Wp8

Neuvoloiden kautta. Wp26

Ehkäpä yhteistyössä olemassa olevien järjestöjen, kuten MLL, SPR kautta. Wp22

Somen kautta tarkoituksenmukaisella tavalla-tietoisuutta pitää lisätä. Wp8

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

11.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Opinnäytetyön aihe nousi Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön konseptin kehittämistarpeesta. Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen ja työelämälähtöinen. Vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi on suuri tarve erityisesti kirkossa, koska seurakuntien niukkenevien työntekijä- ja taloudellisten resurssien myötä tarvitaan uudenlaisia toimintatapoja. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, minkälaista apua lapsiperheet ovat saaneet palvelun kautta ja miten palvelua voitaisiin kehittää jotta se pystyisi vastaamaan lapsiperheiden haasteisiin. Tutkimusaineiston keräämiseen käytimme Webropol-kyselyä sekä kahta kasvokkain tehtyä haastattelua. Tämä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi ja saimme haastatteluiden avulla täydennettyä kyselylomakkeiden avulla kerättyä tietoa.

Tulosten perusteella voimme todeta, että Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun lapsiperhepalveluiden kehittäminen vaatii aluekoordinaattoreiden tietoisuutta oman paikkakunnan lapsiperheiden tarpeista sekä alueella toimivista lapsiperheiden palveluista. Tiivis yhteistyö ja verkostoituminen kunnan lapsiperhepalveluiden ja eri tahojen kanssa on palvelun kehittämisen ja toimivuuden kannalta tärkeää.

Tutkimuksemme mukaan vapaaehtoisia oli vaikea saada sitoutumaan pidempiaikaisiin tehtäviin. Erilaisista tukihenkilöistä ja varamummoista ja -papoista oli pulaa. Kysyntää oli enemmän kuin siihen oli pystytty vastaamaan. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun tulisi kehittää ja miettiä erilaisia keinoja motivoida vapaaehtoisia pitkäkestoiseen toimintaan. Suomalaisista joka kolmas osallistuu vapaaehtoistoimintaan. Yli 300 000 suomalaista tekee vapaaehtoistyötä lasten ja nuorten parissa. Yli puolet heistä, jotka eivät osallistu tällä hetkellä vapaaehtoistoimintaan, olisivat halukkaita osallistumaan, jos heitä vain pyydetttäisiin mukaan.(Grönlund 2015, 22.) Suurella Sydämellä -

vapaaehtoistyön palvelun tulisi pohtia, kuinka tavoittaa mahdolliset vapaaehtoiset ja saada heidät mukaan vapaaehtoistoimintaan. Tutkimuksemme tuloksien mukaan parhaita keinoja uusien vapaaehtoisten rekrytoimiseen olivat henkilökohtaiset haastattelut paikallislehdissä. Paikallislehtien henkilöhaastattelut toivat parhaiten mukaan lisää uusia vapaaehtoisia.

Tämän hetkessä yhteiskunnallisessa tilanteessa vapaaehtoistyön merkitys kunnallisten palveluiden rinnalla korostuu. Tilastokeskuksen (2015) mukaan lapsiperheiden haasteet ovat moninaiset. Perherakenteet ovat monimutkaistuneet, avio- ja avoerot lisääntyneet ja uusperheiden ja yksinhuoltajien määrä on kasvanut. Yksinhuoltajia on tätä nykyä noin 20 % perheistä (Tilastokeskus 2015). Myös kahden vanhemman perheiden työssä käyvät äidit ja isät kokevat aikapulaa ja ovat huolestuneita jaksamisestaan. Arjen auttajaverkoston ei ole välttämättä lähellä ja tämä vaikuttaa osaltaan perheiden jaksamiseen ja hyvinvointiin.

Tulosten perusteella Suurella Sydämellä vapaaehtoistyön palvelu ei ole kyennyt organisoitumaan selkeästi vastaamaan lapsiperheiden tarpeisiin. Lapsiperheiltä tulleita avunpyyntöjä on tullut enemmän kuin mihin on pystytty vastaamaan. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperheille kohdistetun avun ei ole tarkoitus korvata kunnallisia perhepalveluita vaan täydentää niitä. Integroimalla järjestöjen vapaaehtoistoimintaa ja kuntien tarjoamia palveluja toisiinsa, voidaan perheille tuottaa varhaisempaa, monipuolisempaa ja joustavampaa apua perheiden erilaisiin tarpeisiin. Hyvänä esimerkkinä toimivasta kunnan ja järjestön yhteistyöstä on HelsinkiMission äiti- ja isämentorimalli. Tämän mallin avulla on pystytty osoittamaan, miten järjestön ja kunnan yhteistyöllä voidaan saavuttaa huomattavaa synergiaa ja vaikuttavaa vapaaehtoistoimintaa.

Tutkimuksen tuloksien mukaan lapsiperheisiin kohdistuvan vapaaehtoistyön haasteena Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelussa on ollut palvelupyyntöihin vastaamisen hitaus. Lapsiperheiltä tulleet pyynnöt ovat olleet usein sen kaltaisia, että niihin olisi pitänyt kyetä vastaamaan välittömästi. Tulosten mukaan Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelu ei ollut pystynyt vastaamaan tarpeeksi nopeasti avun pyyntöihin ja usein avun tarve oli jo

poistunut siinä vaiheessa kun vapaaehtoinen oli saatu rekrytoitua. Lapsiperheisiin suunnatun vapaaehtoistyön palvelun kehittäminen vaatii sitä, että vapaaehtoisten taustat on tutkittu ennakkoon ja vapaaehtoisia on rekrytoitu valmiiksi mahdollisia akuutteja tehtäviä varten.

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kautta haettiin perheille myös erilaisia tavaralahjoituksia. Kupiaisen (2010,7) mukaan taloudellinen niukkuus ja varhaislapsuudessa koettu pitkäkestoinen köyhyys vaikuttaa kielteisesti lasten kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen. (Kupiainen 2010, 7.) Huono-osaisuus voi tarkoittaa muun muassa sitä, että perheellä ei ole varaa lapsen harrastuksiin. Vähävaraisuus lisää lapsiperheiden eriarvoisuutta ja huono-osaisuutta. Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön palvelun kautta voidaan auttaa lapsiperheitä aineellisten tarpeiden, kuten harrastusvälineiden hankkimisessa.

Lapsiperheisiin kohdistuva toiminta oli suppeaa niillä paikkakunnilla, joissa koordinaattorin omiin työtehtäviin ei kuulunut lapsi- ja perhetyötä. Tulosten perusteella Suurella Sydämellä – vapaaehtoistyön verkkopalvelussa olevat vapaaehtoistehtävät painottuivat enemmän vanhuspuolelle, jos työryhmässä ei ollut ketään lapsi- ja perhetyöstä vastaavaa työntekijää mukana. Tuloksien perusteella voidaan todeta, että lapsiperheisiin suunnatun vapaaehtoistyön kehittämisen edellytyksenä on, että koordinaattorit ovat tietoisia lapsiperheiden kanssa työskentelemiseen liittyvistä erityiskysymyksistä. Turvallisuuskysymykset nousivat erittäin tärkeäksi asiaksi kun vapaaehtoisia rekrytoidaan toimimaan lapsiperheiden parissa. Vapaaehtoisen tausta tulisi selvittää muun muassa rikosrekisteriotteen avulla ennen kuin hänet voidaan ottaa vapaaehtoiseksi. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun vastuu taustatähonä kasvaa, kun vapaaehtoisia lähetetään toimimaan lapsiperheisiin. Tutkimuksessa Suomen ev.lut. kirkko vuosina 2012–2015, nostetaan myös esille erityisammattitaidon merkitys vapaaehtoistyössä sekä siihen liittyvät vaitiolokysymykset.

Etenkin diakoniatyöntekijät työskentelevät monella eri tavalla vapaaehtoistyön ja sen koordinoinnin kanssa ja vapaaehtoisjohtaminen tulee olemaan olennainen osa-alue diakonien osaamisaluetta. Tulevaisuudessa diakoniatyön kuvaan kuuluu yhä enenevässä määrin vapaaehtoistyön koordinointia sekä

vapaaehtoisten johtamista. (Salminen, 2012–2015, 170.) Vapaaehtoistyön hyödyntämisellä on kuitenkin omat rajoitteensa diakoniatyössä. Diakoniatyö vaatii usein erityisammattitaitoa ja sitä sitovat vaitiolokysymykset. Lapsiperheisiin liittyvää työtä kehitettäessä moniammatillinen yhteistyö eri verkostojen välillä on tärkeää, jotta palvelua voidaan kehittää ja tehostaa toimivammaksi lapsiperheille.

Koordinaattoreiden työajassa tulee ottaa huomioon koordinaattoreiden työhön käytettävä aika, mikäli palvelun halutaan toimivan ja kehittyvän. Aikaa tulisi varata erikseen koordinaattorin työtehtäviin. Niillä paikkakunnilla, missä koordinaattoreiden työtä tehtiin oman työn ohella, toiminnassa oli paljon käynnistämisvaikeuksia. Toiminta oli suppeampaa kuin niillä paikkakunnilla, joissa koordinaattorit saivat käyttää riittävästi työaikaan vapaaehtoispalvelun tehtäviin osana omaa työtä.

Yhteistyön sujumiseksi tulisi luoda yhteiset pelisäännöt ja sopimuspaperit eri yhteistyötahojen kanssa. Jotkut yhteistyötahot kuten Suomen Punainen Risti ja Martat haluavat olla uskonnollisesti sitoutumattomia. Tämä voi olla esteenä edellä mainittujen järjestöjen osallistumiseen erilaisten tapahtumien järjestämiseen yhdessä Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kanssa. Yksi haaste vapaaehtoisten rekrytoinnille sekä yhteistyölle eri tahojen kanssa voi olla ihmisten mielikuva Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön verkkopalvelun hengellisyydestä. Tämä asia tuli ilmi toisessa aluekoordinaattorin haastattelussa. Asia ei tullut esiin kyselytutkimuksen vastauksissa. Johtopäätöksenä voimme todeta, että olisi tärkeää informoida palveluun ilmoittautuvia vapaaehtoisia sekä avun pyytäjiä siitä, että palvelua voi käyttää ilman hengellistä vakaumusta. Tämä voisi olla yksi keino rekrytoida lisää vapaaehtoisia ja palvelun käyttäjiä.

Tällä hetkellä Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön verkkopalvelun yhteistyötahoilla on omia vapaaehtoisia, joita he käyttävät rekrytoidessaan vapaaehtoisia eri tehtäviin. Olisi tärkeää tiivistää yhteistyötä eri tahojen kesken, jotta kaikki tahot aktivoituisivat käyttämään verkkopalvelua. Verkostoituminen mahdollistaisi uusien vapaaehtoisten mukaan tuleminen. Tulosten perusteella vanhojen ja tuttujen vapaaehtoisten käyttäminen tehtävissä oli helpompaa kuin uusien vapaaehtoisten rekrytoiminen palvelun kautta. Uusien vapaaehtoisten

rekrytoiminen palvelun kautta koettiin työläämpänä kuin vanhojen tuttujen vapaaehtoisten käyttäminen. Ainoa keino saada uusia vapaaehtoisia mukaan on palvelun aktiivinen käyttöönotto. Kunnat maksavat oikeudesta käyttää palvelua. Tämänkin vuoksi olisi suotavaa, että palvelu otettaisiin aktiivisesti käyttöön.

Tutkimustulosten mukaan koordinaattorit kokivat tärkeänä erilaisten koulutuksien järjestäminen lapsiperheiden kanssa toimiville vapaaehtoisille. Tutkimustuloksemme ovat samansuuntaisia kuin tutkimuksessa Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015, jonka tulosten mukaan vertaistuki laajentaa auttamismahdollisuuksia, mutta se vaatii myös vapaaehtoisten kouluttamista ja ohjaamista. Vapaaehtoisten työntekijöiden osaamista näiden asioiden kannalta tulisi vahvistaa. Kirkossa tätä osaamista voidaan kehittää ottamalla oppia muiden vapaaehtoistoimintaa koordinoivien kansalaisjärjestöjen toiminnasta. Kirkon vapaaehtoistoiminnan kenttä on kirkolle keskeinen osaamisalue, jonka käytäntöjä kirkko voi edistää laajemmin. (Salminen, 2012–2015, 163–165.)

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelussa lapsiperheiden kanssa työskenteleville vapaaehtoisille järjestettävän koulutuksen määrä oli melko vähäistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton (2015, 16–17) mukaan vapaaehtoistoiminnan periaatteisiin kuuluu, että vapaaehtoisella on oikeus saada vapaaehtoistyössä toimiessaan perehdytystä, ohjausta ja tukea. Vastuu vapaaehtoisen toiminnasta on aina sillä organisaatiolla, jossa vapaaehtoinen toimii. (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2005, 16–17.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto oli järjestänyt perhekummeille kummikoulutusta, jota oli tarjottu myös Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun vapaaehtoisille. Vapaaehtoiset tulisi tuntea hyvin ennen kuin heitä voi ohjata työskentelemään perheiden parissa. Tulosten mukaan vapaaehtoisten sitoutuminen pitkäaikaisiin tehtäviin oli heikkoa. Luottamuksellisen suhteen luominen perheeseen ja lapsiin vie aikaa, eikä ole mielekäästä lopettaa suhdetta äkillisesti. Koulutuksen käyneet vapaaehtoiset voisi olla helpompi sitouttaa paremmin pidempiaikaisiin tehtäviin kuten tukihenkilönä toimimiseen.

Johtopäätösten perusteella voimme todeta, että vapaaehtoisten koulutus olisi yksi Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun kehittämistä vaativa asia.

Tuloksien mukaan markkinointi on tärkeä keino saada lisää vapaaehtoisia mukaan toimintaan. Markkinoinnin tehostamiseksi olisi hyvä saada ulkopuolista apua alan ammattilaisilta. Markkinoinnin painopiste tulisi olla paikallismediassa, kuten paikallislehdissä, jotta se tavoittaisi mahdollisimman paljon alueen asukkaita. Tiedotuksessa tulisi hyödyntää eri yhteistyötahoja ja heidän omia tiedotuskanavia. Näin palvelu tavoittaisi laajemmin alueen ihmisiä.

Tulosten mukaan tällä hetkellä useimmissa seurakunnissa palvelua käyttää lähinnä koordinaattori. Muita työaloja ja työntekijöitä oli vaikea saada mukaan palvelun käyttöön. Johtopäätöksenä voimme todeta, että palvelun käytöstä maksavissa seurakunnissa tulisi kaikki työntekijät ja työalat sitouttaa käyttämään palvelua aktiivisesti, jotta palvelu toimisi paremmin. Olisi tärkeää informoida työntekijöitä verkkopalvelun mahdollisuudesta hyödyntää palvelua omassa työssä ja murtaa työntekijöiden ennakkoluuloja liittyen verkkopalveluun. Seurakuntien toimintakulttuurin muutoksen tarpeen taustalla on paitsi uudistumisen tarve, myös taloudelliset realiteetit. Jatkossa työtä tehdään seurakunnissa yhä pienenevillä työntekijä resursseilla, mikä motivoi ja edellyttää entistä tiiviimpää yhteistyötä vapaaehtoisten, seurakuntalaisten, asukkaiden ja muiden tahojen kanssa. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelu voisi helpottaa työntekijöiden työtaakkaa tuomalla toimintoihin lisää vapaaehtoisia.

Tänä päivänä monien palveluiden siirtyminen verkkoon luo mahdollisuuksia palveluiden kehittämiseen. Tämä saattaa olla myös tiettyjen ikäryhmien keskuudessa haasteena. Nuoret ovat tottuneet toimimaan verkossa ja heille voi olla luontevaa hakea tai tarjota apua verkkopalveluiden kautta. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelu voisi etenkin nuorien ihmisten rekrytoinnissa hyödyntää internettiä ja erilaisia some -kanavia. Ikä-ihmisille verkossa toiminen saattaa luoda omat haasteensa palvelun käyttämisessä. Positiivisena asiassa verkkopalveluille on avun pyytämisen kynnyksen madaltuminen kun ihmisten ei tarvitse välttämättä lähteä paikan päälle pyytämään apua.

Perehtyminen vapaaehtoistyön teemaan eri näkökulmista on syventänyt ammatillista osaamista ja tuonut uusia ajatuksia vapaaehtoistyöstä. Tämän opinnäytteen kautta olemme saaneet perehtyä Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palveluun, joka oli meille aikaisemmin tuttu vain nimenä. Opinnäytteen aihevalinta on syventänyt tietouttamme lapsiperheiden tämän hetkisestä yhteiskunnallisesta tilanteesta sekä auttamisen mahdollisuuksista.

11.2 Jatkotutkimuksien aiheita

Tutkimuksemme toi esiin lapsiperheisiin kohdistuvan vapaaehtoistyön tarpeen ja merkityksen. Niukkenevat resurssit sekä kirkossa että kunnissa lisäävät vapaaehtoistyön tarvetta. Tutkimuksemme kautta selvisi, että lapsiperheisiin kohdistuvalle vapaaehtoistyölle on tarvetta enemmän kuin resurssit antavat myöten. Opinnäytetyössämme haastateltavina olivat Suurella Sydämellä –vapaaehtoistyön palvelun koordinaattorit. Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia vapaaehtoisten kokemuksia lapsiperheiden parissa toimimisesta ja sen tuomista haasteista. Toinen mielenkiintoinen näkökulma voisi olla lapsiperheiden toiveiden ja tarpeiden tutkiminen suhteessa Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palveluun haastatteleamalla apua saaneita lapsiperheitä.

Tutkimustulosten perusteella kävi ilmi, että yhtenä haasteena palvelun käytössä oli se, että useat aluekoordinaattorit tekevät vapaaehtoispalveluun liittyviä töitä oman työnsä ohessa eikä koordinaattorin tehtäviin ole varattu erikseen työaika. Vastauksista tuli ilmi, että aluekoordinaattorit joiden oma työ painottui vanhuksiin, eivät olleet kovinkaan hyvin perehtyneet lapsiperheiden tarpeisiin ja tämän hetkiseen tilanteeseen. Tästä johtuen lapsiperheisiin kohdistuva vapaaehtoistoiminta oli näillä paikkakunnilla vähäistä. Jatkotutkimusaiheena voisi olla koordinaattoreiden työnkuvan ja työajan tarkastelu suhteessa Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön palvelun toimivuuteen.

11.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Olemme noudattaneet tutkimuksen eri vaiheessa hyvään luotettavuuteen ja eettisyyteen vaadittavia ja tähtääviä hyviä käytäntöjä. Olemme pyrkineet työssämme olemaan avoimia ja kriittisiä koko tutkimusprosessin ajan arvioidessamme opinnäytetyöprosessia.

Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa se, että tutkimuksen teoreettinen viitekehys on laaja, metodi valittu tarkoituksenmukaisesti ja tutkimuksessa käytettäviin lähteisiin suhtauduimme kriittisesti ja kunnioittaen ja valitsimme tieteellisesti ja ammatillisesti laadukasta materiaalia. Materiaalin valinnassa huomioimme niiden merkityksellisyyden tutkimustehtävän kannalta (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13.)

Opinnäytetyöhömmä liittyvässä kyselylomakkeessa oli mukana informaatiota sisältävä kirje, johon nojautuen tutkimukseen osallistuvat antoivat tietonsa käyttöömme. Tämä kirje määrittäi oikeutemme käyttää ja säilyttää aineistoa. Kerroimme kirjeessä yhteistyötahoistamme ja siitä, että aineistoa käytetään vain opinnäytetyöhömmä liittyen. Kerroimme myös, että käsittelemme aineistoa niin, ettei siitä tunnista yksittäisiä vastaajia eikä paikkakuntia. Kyselylomakkeen monivalintakysymyksissä huomioimme vastaajien anonyymiyden laittamalla vastausvaihtoehdoiksi paikkakuntien asukasmäärän emmekä itse paikkakuntaa.

Käyttämämme Webropol -kyselyn ansioista pystyimme laittamaan kyselylomakkeen kysymykset pakollisiksi. Näin ollen emme joutuneet hylkäämään yhtään kyselylomaketta sen vuoksi, että joku olisi jättänyt vastaamatta kysymyksiin. Webropolin kautta tulostetut kyselyn vastaukset hävitettiin aineiston analyysivaiheen jälkeen. Webropolin kautta saatuja vastauksia pääsivät lukemaan vain opinnäytetyön tekijät omilla tunnuksilla.

Lomakekyselyssä on tärkeää, että vastaajaa ja paikkakuntaa ei tunnisteta vastauksista. Lomakkeen monivalintakysymyksissä olimme huomioineet vastaajien anonyymiyden laittamalla vastausvaihtoehdoiksi paikkakuntien asukasmäärän emmekä itse paikkakuntaa.

Haastattelut sovimme sähköpostitse haastateltavien kanssa. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista. Haastateltavat olivat jättäneet yhteystietonsa meille webropol-kyselyn yhteydessä. Anonymiteetti oli huomioitu haastatteluissa keskustelemalla etukäteen asiasta haastateltavien kanssa. Tämä oli tärkeää haastateltaville, jotta he pystyivät avoimesti ja rehellisesti kertomaan työstään ilman pelkoa, että heidät osataan yhdistää vastauksiin. Mäkisen (2006) mukaan luottamuksellisuuden takaaminen on tutkijan moraalinen velvollisuus, ja siitä on myös määrätty laissa.

Anonymiteetin säilyttämisellä on selkeitä etuja tutkimuksen kannalta. Tutkittavien henkilöiden anonyymiys lisää tutkijan vapautta. Hänen on helpompaa käsitellä tutkimuksessaan arkojakin asioita, jos hänen tutkimiaan henkilöitä suojaa anonymiteetti eikä näin tarvitse pelätä aiheuttavansa haittaa heille. Se myös edistää tutkimuksen objektiivisuutta tekemällä arkojen ja ristiriitoja herättävien asioiden käsittelyn helpommaksi. Lupaus henkilöllisyyden salaamisesta rohkaisee ihmisiä puhumaan rehellisesti ja suoraan ja helpottaa näin tutkimuksen kannalta olennaisten tietojen keräämistä. Lisäksi anonymiteetti suojaa tutkittavien kanssa käydyissä keskusteluissa esille tulleita henkilöitä, joiden henkilöllisyyden ilmitulo tutkimuksessa olisi väärin, koska heillä ei ole varsinaista yhteyttä tutkimusprojektiin (Mäkinen, 2006,114.)

Ennen haastatteluita avasimme haastateltaville tutkimuksemme käyttötarkoituksen ja tutkimukseen liittyviä eettisiä periaatteita. Tämän jälkeen haastateltavat antoivat kirjallisen suostumuksensa allekirjoittamalla suostumuslomakkeen (Liite 3). Suostumuslomakkeen allekirjoittamalla haastateltavat antoivat luvan siihen, että saamme käyttää haastatteluja osana tutkimustamme.

Valmistauduimme haastatteluihin huolellisesti. Osasimme kysymykset pääpiirteittäin ulkoa. Haastattelurunko noudatti samoja pääteemoja kuin koordinaattoreille lähetyissä kyselylomakkeissa. Kysymyspaperit olivat kuitenkin mukana haastattellessamme koordinaattoreita. Ennen haastatteluun menoa tarkistimme nauhoituslaitteen toimivuuden ja nauhurin sopivan etäisyyden

haastateltavasta. Huolellisista alkuvalmisteluista huolimatta haastatteluja oli paikoittain haastavaa litteroida. Haastateltavien puhe kuului nauhoitteella hiljaa ja paikoin epäselvästi. Haastattelijan kysymykset ja kommentit kuuluivat kuitenkin selvästi ja kuuluvasti. Kokeilimme eri tapoja litteroinnin purkamisessa. Saimme lopulta haastateltavien äänet kuuluviin tietokoneeseen liitettävien nappikuulokkeiden avulla. Tämän jälkeen litterointi helpottui ja saimme hyvin selvää haastateltavien vastauksista. Sama ongelma äänen kuulumisessa toistui molempien haastateltavien kohdalla.

LÄHTEET

- Cnaan, Ram A. ja Cascio, Toni 1999. Performance and Commitment: Issues in Management of Volunteers in Human Service Organizations. Julkaisussa *Journal of Social Service Research*, numero 24.1 -37.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C katsauksia ja aineistoja 17. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Eskola, Antti; Kurki, Leena 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Falk, Hanna 2015. Isä- ja äitimentoritoiminnan kokemukset ja vaikutukset: laadullisen tutkimuksen tulokset. Pelastakaa sukupolvi-hanke. Helsinki: Missio.
- Grönlund, Henrietta 2015. Vapaaehtoistoiminta lapsiperheiden tukena. Perheiden, ammattilaisten ja vapaaehtoisten kokemukset. Pelastakaa sukupolvi-hanke. Helsinki: Missio
- Grönlund, Henrietta 2015. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet. Pelastakaa sukupolvi-hanke. Helsinki: Missio.
- Grönlund, Henrietta 2012. Volunteerism as a mirror of individuals and society: reflections from young adults in Finland. University of Helsinki. Faculty of Theology. Department of Practical Theology.
- Grönlund Henrietta; Pessi, Anne Birgitta 2011. Julkista vai kansalaisyhteiskunnan apua? Auttaminen Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Teoksessa Pessi, Anne Birgitta Pessi & Juho Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa, auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsinki.
- Grönlund, Henrietta & Pessi, Anne Birgitta 2008. Osallisuuden asenteet ja teot – nuoret ikäryhmät vapaaehtoistoiminnassa. Teoksessa Minna Autio, Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) Polarisoituva nuoruus? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Hallitusohjelmaesitykset 2015 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon esitykset tulevaan hallitusohjelmaan. <http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/22274>

2D520DB8995C2257DD6004964AD/\$file/Kirkon%20
hallitusohjelmataavoitteet%202015.pdf (viitattu 3.11.2016).

- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Pessi (toim.) Vapaaehtoistoiminta anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla, kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistusseura. Harju, Ulla-Maija; Niemelä Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela Ulla 2010. Diakonityö. Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hyväri, Susanna. 2.2.2016 luennot Diakissa aiheesta: Syrjäytyminen, huono-osaisuus, osallisuus käsitteiden haasteet.
- Jokela, Ulla 2011. Diakonian paikka ihmisten arjessa. Helsingin yliopisto. Valtio-tieteellinen tiedekunta. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Väitöskirja.
- Juntunen, Elina 2011. Vain hätäapua? Taloudellinen avustaminen diakoniatyön professionaalisen itseymmärryksen ilmentäjänä. Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2011:3. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Juntunen, Elina; Grönlund, Henrietta & Hiilamo, Heikki 2006. Viimeisellä luukulla. Tutkimus viimesijaisen sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi: Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Järvinen, Tero; Jahnukainen, Markku 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Minna Suutari (toim.) Vallattomat marginaalitt-yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto. julkaisuja 20. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Kansalaisyhteiskunta i.a. Viitattu 15.12.2015

Saantitapa:<http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnanmaaritelmajasisalto>

Kirkkohallitus 2009. Minäkö perhetyöntekijä –suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10.

Kupiainen, Antero 2010. Perhetyön tarve kasvaa. Lapsiperheiden arki kaipaa tukea. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Hyvän arjen puolesta. Vuosikirja 2009. Väestöliitto. Forssa: Forssan kirjapaino Oy.

Kuula, Arja, 2006. Aineistojen hankinta, käyttö ja sisällys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuuskoski, Eeva 2003. Vertaistoiminta osana ihmisyyttä. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva. Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella. Jyväskylä: PS-kustannus

Malkavaara, Mikko & Yeung, Anne Birgitta 2007. Altruismi – Moraalinen ideaali vai käytännön arkea. Diakonian tutkimus 1/2007, 50-56.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a. Viitattu 8.10.2016 <http://www.mll.fi>. Tuloste tekijän hallussa.

Martat i.a. Marttajärjestö on monessa mukana. Viitattu 29.10.2016. <http://www.martat.fi/info/jarjesto/>

Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja sarja B: oppimateriaalit 6. Helsinki: Yliopistopaino.

Mäkinen, Olli, 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nylund, Marianne 2000. Varieties of Mutual Support and Voluntary Action. A Study of Finnish Self-Help Groups and Volunteers. The Finnish Federation for Social Welfare and Health. Helsinki: Hakapaino Oy.

Oravasaari, Tomi i.a. Kyvyt käyttöön. Seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen. Kirkkohallitus. Viitattu 22.11.2016. <http://sakasti.evl.fi>.

Pessi, Anne; Oravasaari, Tomi (2011) Suomalaisen altruismin tyypit. Auttamisen kolme muotokuvaa. Teoksessa Anne Birgitta Pessi & Juho Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa, auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Pierson, John 2009. Tackling social exclusion. London & New York: Routledge.

- Raulus- Lipasti, Hanna; Korpijärvi, Hanna; Tuori, Sinikka (2014) Vapaaehtoistoiminnan käsikirja työntekijälle, Helsinki.
- Salminen, Veli-Matti 2012-2015 Kirkon auttamistyö yhteiskunnallisena osallistumisena. Teoksessa Kimmo Ketola, Maarit Hytönen, Veli-Matti Salminen, Jussi Sohlberg & Leena Sorsa. Osallistuva luterilaisuus Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Kuopio: Kirkontutkimuskeskus, 146-171.
- Sirola, Kirsi 2009. Kolmas sektori ja seurakunnat lapsiperheitä tukemassa. Teoksessa Tuula Rouhiainen-Valo & Kirsi Sirola (toim.) Avautuvien mahdollisuuksien perhetyö neuvolassa. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu
- Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2005. Vapaaehtoistoiminnan koulutusaineisto. Helsinki. Materiaalikansio.
- Sosiaalihuoltolaki13.12.2014/1301.Viitattu18.11.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Suomen Punainen Risti. Viitattu 29.10.2016.
<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010 i.a. Lapsiperheiden palvelut. Meillä on yhdessä vastuu siitä, että kaikista lapsista ja nuorista pidetään huolta. Viitattu16.5.2016. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201301301701>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Lapset-nuoret-japerheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyö.Viitattu 8.10.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus-Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 28.10.2016.<https://www.thl.fi/nuorten-syrjautuminen>.
- Tuomi, Jouni; Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015.Tilastoaineistoa vapaaehtoistyöstä Suomessa. Kansalaisareena ry, HelsinkiMissio ja Kirkkohallitus. i.a. Viitattu

3.11.2016.http://kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf (viitattu 3.3.2016).

- Vuori, Jaana ja Nätkin, Ritva 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 7-9.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistointa. Anti, Arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Seurakuntien vapaaehtoistointa - rakennuselementtejä kohtaamiseen ja yhteisöllisyyteen. Teoksessa Mikko Lahtinen & Tuulikki Toikkanen (toim.). Anno Domini 2005. Diakoniatie-teen vuosikirja. Lahden Diakoniasäätiö: Lahden diakonian instituutti, 45-58.
- Yeung, Anne Birgitta 2004. Individually Together. Volunteering in Late Modernity: Social Work in the Finnish Church. Helsinki: The Finnish Federation for the Social Welfare and Health.
- Yeung, Anne Birgitta 2003. The Re-Emergence of the Church in the Finnish Public Life? Christian Social Work as an Indicator of the Public Status of the Church. Journal of Contemporary Religion, Vol. 18, No. 2, 2003

LIITE 1: Kyselylomake

Kyselylomake

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperhepalvelut

Hei,

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Teemme opinnäytetyötä Suurella Sydämellä vapaaehtoistoiminnan kehittämistä lapsiperheiden näkökulmasta.

Yhteistyötahonamme on Kirkkopalvelut, Suurella Sydämellä -palvelun pääkoordinaattori Ilkka Kalmanlehto sekä Tapio Pajunen Kirkkopalveluista.

Toivoisimme, että voisit käyttää hetken aikaasi vastaamalla tärkeään kyselyyn. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti ja nimi ja yhteystiedot hävitetään, kun kaikki lomakkeet on kerätty. Henkilöllisyyttänne ei yhdistetä antamiinne tietoihin ja vastauslomakkeet jäävät vain opinnäytetyötä tekevien haltuun. Antamanne vastaukset yhdistetään kaikkien vastaajien antamien tietojen kanssa tilastollisesti käsiteltäväksi tutkimusaineistoksi. Myös tutkimuksen tulokset esitetään siten, että yksittäiset vastaajat eivät ole niistä tunnistettavissa. Toivoisimme, että vastaisit kyselyyn 15.3.2016 mennessä..

Tarkoituksenamme on mahdollisesti tehdä huhtikuun aikana muutamia kasvokkain tehtäviä haastatteluja. Mikäli sinulla on halukkuutta osallistua kasvokkain tehtävään haastatteluun, jättäisitkö meille yhteystietosi lomakkeen lopussa olevaan osioon. Otamme sinuun yhteyttä ja sovimme sinulle parhaiten sopivan haastatteluajan. Olisimme erittäin kiitollisia, jos voisit ilmoittautua haastateltavaksi.

Ystävällisin terveisin,

Pinja Niemi

Jessica Sandén

1. Vastaajan sukupuoli *

Nainen Mies

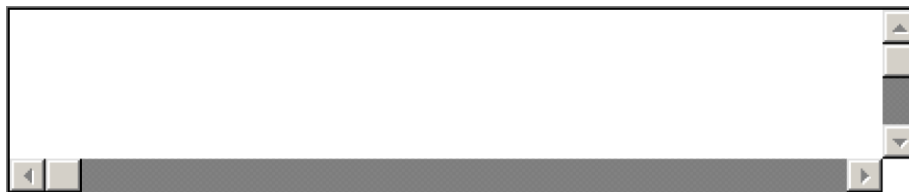
2. Vastaajan ikä *

18-34v. 35-50v. yli 50v.

3. Minkä kokoisella paikkakunnalla toimit aluekoordinaattorina? *

7000 tai alle 7001-30 000 30 0001 - enemmän

4. Kuinka monta vuotta olet toiminut aluekoordinaattorina? *

An empty rectangular text input field with a thin black border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom, both with standard arrow and track icons.

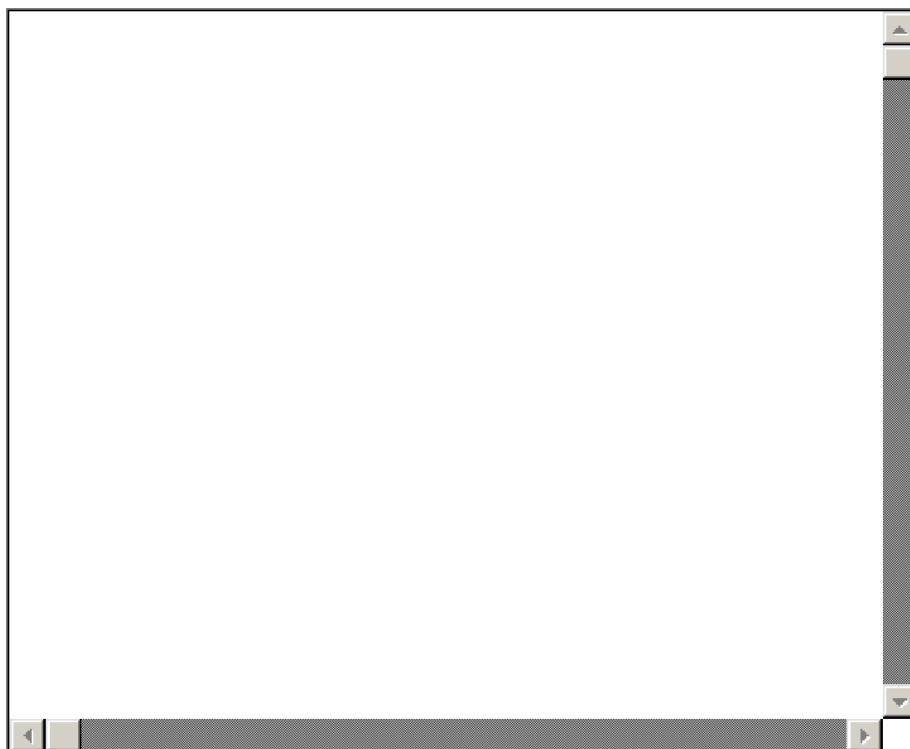
5. Minkä eri organisaatioiden tai palveluiden kanssa teette yhteistyötä liittyen Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperheiden palveluihin? *

An empty rectangular text input field with a thin black border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom, both with standard arrow and track icons.

6. Kuvaile miten sinun mielestäsi Suurella Sydämellä -vapaaehtoispalvelu toimii paikkakunnallasi? *

An empty rectangular text input field with a thin black border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom. The interior of the field is completely blank.

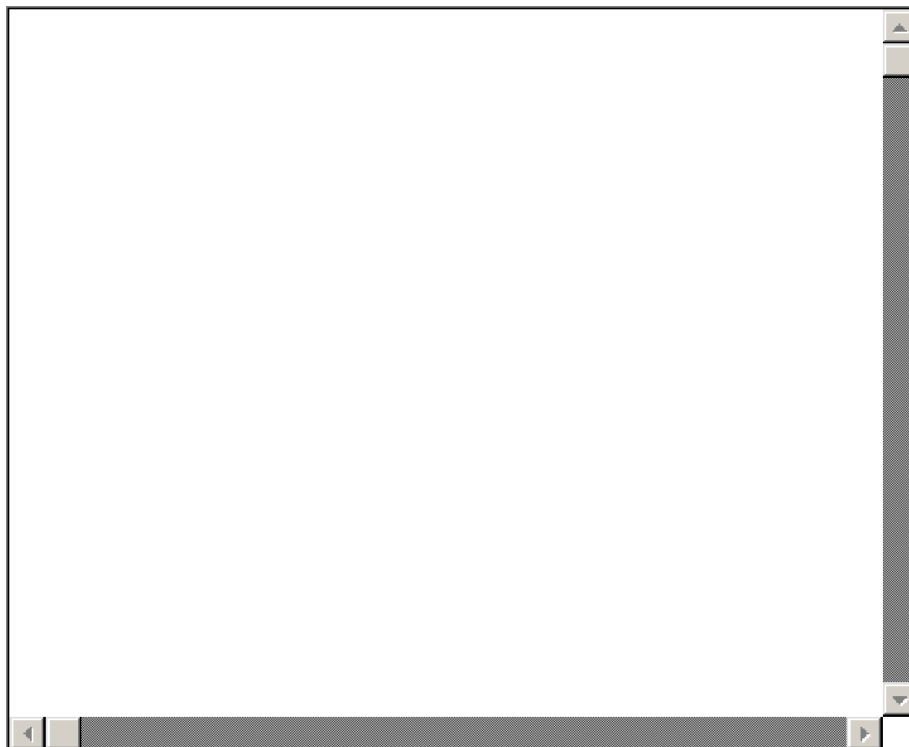
7. Minkälaisia vapaaehtoistyön tarpeita lapsiperheiltä on tullut? *

An empty rectangular text input field with a thin black border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom. The interior of the field is completely blank.

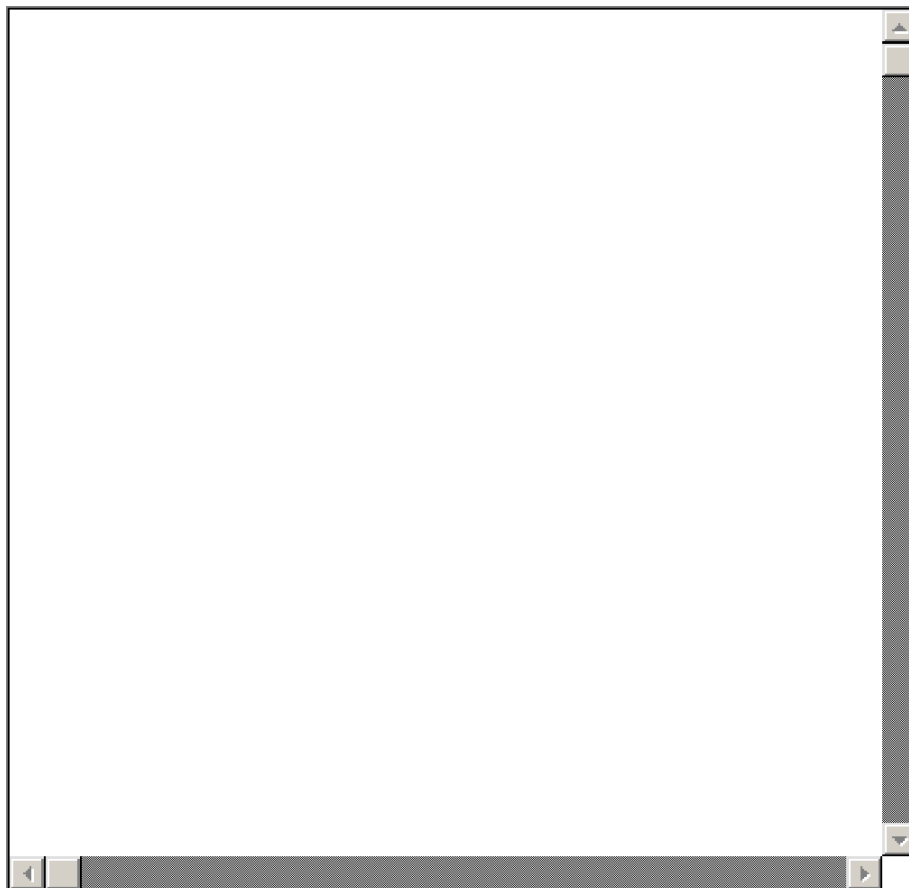
8. Kuvaile minkä verran lapsiperheisiin liittyviä vapaaehtoistehtäviä on ollut tarjolla? *

9. Kuinka paljon palvelussa on ollut vapaaehtoisia, jotka ovat tarjoutuneet toimimaan nimenomaan lapsiperheiden parissa? Entä minkälaisiin lapsiperheitä koskeviin tehtäviin vapaaehtoiset ovat olleet halukkaita osallistumaan? *

10. Minkälaisiin lapsiperheiden tarpeisiin Suurella Sydämellä - vapaaehtoispalvelu ei ole pystynyt vastaamaan? *

11. Mitä asioita Suurella Sydämellä -vapaaehtoispalvelun tulisi jatkossa kehittää ja tehostaa, jotta se palvelisi ihanteellisesti lapsiperheiden tarpeita paikkakunnallasi? *

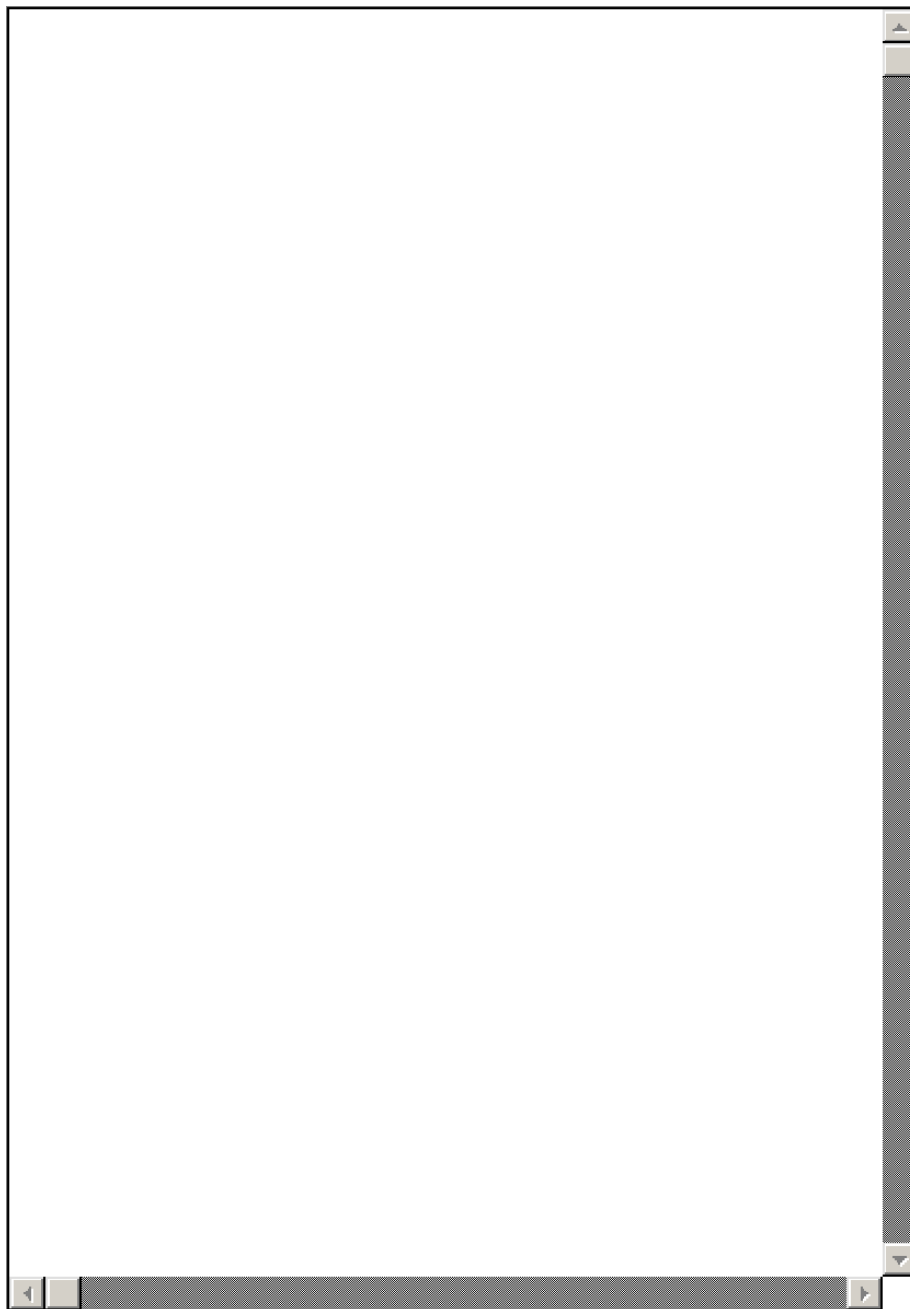
12. Mitä asioita Suurella Sydämellä -vapaaehtoispalvelun tulisi jatkossa kehittää ja tehostaa, jotta se palvelisi ihanteellisesti lapsiperheiden tarpeita valtakunnallisesti? *

13. Miten palvelua markkinoidaan tällä hetkellä paikkakuntasi lapsiperheille ja miten palvelua tulisi markkinoida jatkossa, jotta lapsiperheet löytäisivät palvelun piiriin? *

14. Miten palvelua tulisi markkinoida lapsiperheille valtakunnallisesti, jotta apua tarvitsevat löytäisivät palvelun piiriin? *

A large empty rectangular box with a dark border, intended for a written response. The box is mostly white with a thin black outline. There are small grey squares with arrows in the corners, suggesting it might be a screenshot of a text input field or a scrollable area.

15. Mitä muuta haluaisit sanoa lapsiperheille tarjottavaan vapaaehtoispalveluun liittyen?

Kiitos vastauksestasi!

Olisimme erittäin kiitollisia, jos voisit ilmoittautua haastateltavaksi. Jättäisitkö nimesi, puhelinnumerosi ja sähköpostiosoitteesi tähän.

16. Yhteystietosi:

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti

LIITE 2:Haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

Haastattelupaikka:

Päivämäärä:

Osallistujat:

Tallenne:

Haastattelun teemat

1.Suurella Sydämellä lapsiperheille kohdistettu toiminta paikkakunnalla

- Minkälaista lapsiperheisiin kohdistuvaa palvelua teillä on?
- Mitkä asiat tuovat haasteita palvelun käytössä?
- Minkälaisia tehtäviä vapaaehtoisille voidaan antaa koskien lapsiperheitä?

2. Yhteistyötahot

- Minkä eri tahojen kanssa teette yhteistyötä?
- Minkälaista yhteistyötä teette liittyen lapsiperheiden palveluihin?
- Minkälaisia kokemuksia teillä on eri yhteistyötahojen kanssa?

3. Lapsiperheiden tämänhetkinen tarve vapaaehtoistyölle

- Minkälaisia avuntarpeita lapsiperheiltä on tullut?
- Minkälaista apua vapaaehtoiset ovat tarjonneet lapsiperheille?
- Minkälaista koulutusta järjestätte vapaaehtoisille, jotka toimivat lapsiperheiden parissa?

4.Onnistumiset

- Missä asioissa Suurella Sydämellä -vapaaehtoispalvelu on pystynyt vastaamaan lapsiperheiden tarpeisiin?
- Minkälaiset asiat innostavat vapaaehtoisia toimimaan lapsiperheiden vapaaehtoispalvelussa?

5.Haasteet

- Minkälaisia haasteita palvelun käytössä on koskien lapsiperheitä?
- Mitkä asiat haittaavat tai estävät palvelun käyttöä?
- Mitä erityisiä haasteita lapsiperheiden kanssa toimiminen tuo vapaaehtoistyöhön?

6.Kehittäminen

- Miten palvelua on markkinoitu lapsiperheille?
- Miten palvelua on markkinoitu vapaaehtoisille?
- Miten uusia vapaaehtoisia rekrytoidaan?
- Minkälaista palautetta olette saaneet vapaaehtoisilta Suurella Sydämellä -palvelusta koskien lapsiperheiden palveluita?
- Minkälaista palautetta olette saaneet palvelua käyttäviltä lapsiperheiltä?
- Mitä kehitettävää palvelussa on koskien lapsiperheitä?

LIITE 3: Suostumuslomake haastatteluun

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Helsinki

SYTE / DIKA

Pinja Niemi

Jessica Sandén

Opinnäytetyö: Suurella Sydämellä -vapaaehtoistyön lapsiperhepalvelut

Suostumuslomake haastatteluun

Suostun osallistumaan nauhoitettavaan haastatteluun, jossa kerron omakohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä ennalta annettujen haastatteluteemojen pohjalta. Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät menetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen tietoinen myös siitä, että henkilöllisyyteni jää vain tutkijoiden tietoon ja minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastelussa antamani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Paikka ja päivämäärä

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys
